

AYDIN

Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası

Aralık 2024

TGA
TÜRKİYE TURİZM
TANITIM VE GELİŞTİRME
AJANSI

AYDIN

Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası

12 ARALIK 2024

Katkıda Bulunanlar:

Prof. Dr. Bilgehan Gülcan
Doç. Dr. Halil Burak Sakal
Dr. Öğr. Üyesi Cemal Ersin Silik
Arş. Gör. Beste Nisa Orhun

Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi katkılarıyla hazırlanmıştır.

Kapadokya Üniversitesi
50420 Mustafapaşa Ürgüp Nevşehir

İçerik

İÇERİK	2
GİRİŞ	1
1. KÜRESEL TURİZMİN ANALİZİ VE HEDEFLER	2
2. TÜRKİYE TURİZMİNİN ANALİZİ VE ULUSAL HEDEFLER	2
3. AYDIN TURİZM ANALİZİ	3
3.1. İLİN ZİYARETÇİ ANALİZİ VE HEDEFİ	3
3.2. İLİN TURİZM GELİR ANALİZİ VE HEDEFİ	4
3.3. İLİN KONAKLAMA ANALİZİ VE HEDEFİ	4
3.4. İLİN MEVSİMSELLİK DURUM ANALİZİ	5
4. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARINI ARTIRMA	6
5. REKABET GÜCÜNÜ ARTIRMA	7
6. TANITIM ÇABALARINDA BÜTÜNLEŞİK YAKLAŞIMI BENİMSEME	8
7. TURİST GÜVENLİĞİNİ ARTIRMA	8
8. ULAŞILABİLİRLİK İMKÂN VE NİTELİĞİNİ ARTIRMA	9
9. NİTELİKLİ İŞGÜCÜ GELİŞTİRME VE İMKÂNLARINI ARTIRMA	10
10. DİJİTALLEŞME VE AKILLI TURİZM UYGULAMALARININ ETKİLİ KULLANIMI	11
11. GASTRONOMİ TURİZMİNDE ULUSLARARASI KENT MARKASI YARATMA	11
İNCİR DENEYİMİ	12
ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI DENEYİMİ	12
12. YAT VE KRUVAZİYER TURİZM KONSEPTİNDE DÜNYA MARKASI OLMA	13
YAT TURİZMİ	13
KRUVAZİYER TURİZMİ	13
13. TARIM-TURİZM ENTEGRASYONU İLE AGRO TURİZMİ GELİŞTİRME	14
14. SAĞLIK TURİZMİNİ GELİŞTİRME	14
15. BİSİKLET TURİZMİ VE ROTALARINI GELİŞTİRME	15
16. BEŞPARMAK DAĞLARINDA DOĞA YÜRÜYÜŞLERİNİ GELİŞTİRME	16
17. KONGRE TURİZMİNİN ETKİNLİĞİNİ ARTIRMA	16
18. YENİPAZAR'I YAVAŞ ŞEHİR KAPSAMINDA ETKİLİ TANITMA	17
19. ANTİK KENTLER İLE ARKEOLOJİK GEZİ ALANLARINI TANITMA	17
20. KARAVAN, KAMPİNG VE GLAMPİNG TURİZMİNİ GELİŞTİRME	18
21. KOÇARLI'DA YAMAÇ PARAŞÜTÜ MERKEZİ OLUŞTURMA	18
22. İKİNCİ KONUTLARI KAYITLI BİR BİÇİMDE TURİZME KAZANDIRMA	19
23. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASI ETKİLİ TANITMA	19
24. NİTELİKLİ HEDİYELİK EŞYA ENVANTERİNİ GELİŞTİRME	20
25. AYDIN DESTİNASYON MARKASI GELİŞTİRME	20

GİRİŞ

Aydın Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan, doğal güzellikleri ve kültürel miras değerleri ile ön plana çıkan bir destinasyondur. İldeki 17 ilçenin her biri farklı bir turizm potansiyeline sahiptir. Genel anlamda ildeki yatırımlar Kuşadası ve Didim ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Aydın bünyesinde bulunan liman, millî park, tabiat parkları, plaj ve koylar, dağlar, termal kaynaklar, kültürel kaynaklar, antik kentler, el sanatları, gastronomi ürünleri, yavaş şehir etiketi, bisiklet rotaları ile farklı turizm türlerinin yapılabileceği önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Bu potansiyel ilde turizmin çeşitlendirilmesini ve mevsimsellik etkisinin azaltılmasını önemli rol oynayabilecek durumdadır. İldeki özellikle incir, zeytin, kestane ve üzüm ile sembolleşen tarımsal üretim, ilde aynı zamanda turizm ile tarımın entegrasyonunu sağlayarak agro turizme destek verebilecek durumdadır. Farklı kültürlerin günümüze kadar gelmiş, zengin somut ve somut olmayan miras birikimi, kentin kültür ve kültürel miras turizminde öne çıkmasını sağlamaktadır. Kent hâlihazırda UNESCO Dünya Mirası etiketli Afrodisias'a ev sahipliği yapmaktadır. Aydın 2024 yılı itibarıyla 40 tane mavi bayraklı plajı ile Türkiye'de Antalya, Muğla ve İzmir'den sonra dördüncü sırada gelmektedir. Limana da sahip olan il, bu durumda deniz ve kruvaziyer turizmi için de önemli potansiyele sahiptir.

Aydın Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası kültür turizmi, deniz turizmi, sağlık turizmi, gastronomi turizmi, macera turizmi ve ekoturizm başlıklarında küresel marka değeri yaratma potansiyeli bulunan kent için özet ve odaklı bir yaklaşım ile hazırlanmıştır. Yol Haritası, Covid-19 salgını sürecinde ortaya çıkan, yeni turizm eğilimleri dikkate alınarak güncellenen Türkiye Turizm Ana Planı kapsamında ortaya konan amaç ve hedeflerle uyumlu biçimde hazırlanmış ve Aydın'ın turizmde kısa ve orta vadede hızlı sonuç alınabilecek öncelikli başlıkları ortaya koymayı amaç edinmiştir.

Aydın; 2023 yılında yaklaşık 1,1 milyon yabancı, 921 bin yerli olmak üzere yaklaşık toplam 2 milyon turisti konaklama tesislerinde ağırlamıştır. Bu faaliyetle elde edilen gelir ise yabancı turist için yaklaşık 343 milyon ABD doları, yerli turist için 145 milyon ABD doları olmak üzere yaklaşık toplam 488 milyon ABD dolarıdır. Aynı yılda ortalama geceleme 2,89 gün olarak gerçekleşirken, ortalama tesis doluluk oranı ise yüzde 56 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu veriler, ilin potansiyeli göz önüne alındığında Aydın'ın Türkiye turizmine katkısının daha fazla artırılabilirliğini göstermektedir.

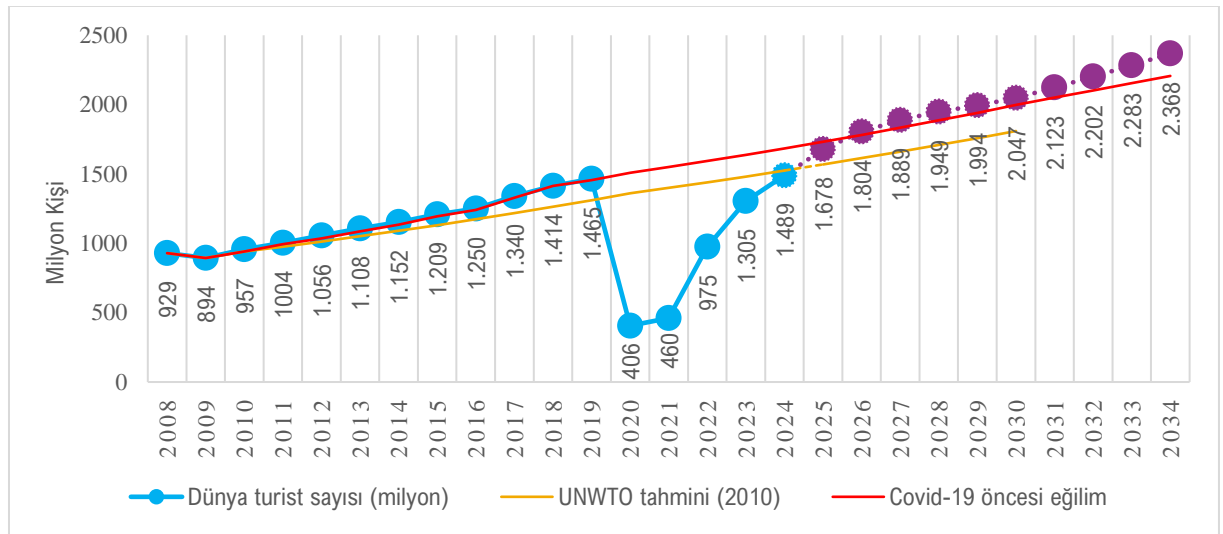
Aydın Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası kapsamında ilin tesise geliste 2028 yılı turist sayısı hedefi, yabancı turist için yaklaşık 1,4 milyon kişi ve yerli turist için 1,2 milyon kişi olmak üzere toplamda yaklaşık 2,6 milyon kişi; turizm geliri hedefi ise yabancı turist için yaklaşık 643 milyon ABD doları ve yerli turist için 236 milyon ABD doları olmak üzere toplamda yaklaşık 879 milyon ABD doları olarak tespit edilmiştir. Bu hedeflere ulaşabilmesine destek olacak ve kısa ve orta vadede sonuçlanabilecek eylem önerileri, sürdürülebilirlik anlayışına bağlı kalınarak *Aydın Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*'nda ortaya konmuştur.

Yol Haritası hazırlık sürecinde Aydın İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu paydaşları ile çevrim içi arama konferansı gerçekleştirilmiş ve ile özel, öncelikli geliştirme başlıkları ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne dağıtımı yapılan İl Politika Tespit Formu il paydaşlarına elektronik ortamda iletilmiş ve sonuçları analiz edilerek metne eklenmiştir. Bu kapsamda *Aydın Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*, ilin destinasyon yönetim sorumluluğunu üstlenen Aydın İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu için sürdürülebilir, rekabetçi ve gelir etkisi yüksek turizm gelişimini destekleyen başlıklarla kısa vadeli bir eylem rehberi niteliğindedir.

1. Küresel Turizmin Analizi ve Hedefler

2019 yılında dünya genelindeki turist sayısı, 1,47 milyar kişi ve 1,49 trilyon ABD doları ile rekor düzeye ulaşmıştır. Ancak 2020-2021 yıllarında yaşanan Covid-19 salgını, turizm faaliyetlerini dünya çapında durma noktasına getirmiştir. Salgın sonrası dönemde küresel turizm hacminin 2019 yılı seviyelerine dönmesinin ancak 2025 yılını bulması beklenmektedir (Şekil 1.1.).

Aralık 2024 tarihli uluslararası istatistikler 2024 yılında uluslararası turizm faaliyetlerine toplam 1 milyar 500 milyon kişinin katıldığını, aynı yıldaki uluslararası turizm gelirlerinin ise 1 trilyon 606 milyar ABD dolarına ulaştığını göstermektedir. Buna göre, 2024 yılında uluslararası turist sayısında bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 14 artış gerçekleşirken, Avrupa kıtasının uluslararası turizmdeki toplam pazar payı yüzde 51,97; Türkiye'nin uluslararası turist sayısından aldığı pay yüzde 4,1 ve uluslararası turizm gelirinden aldığı pay ise yüzde 3,71 olarak gerçekleşmiştir.

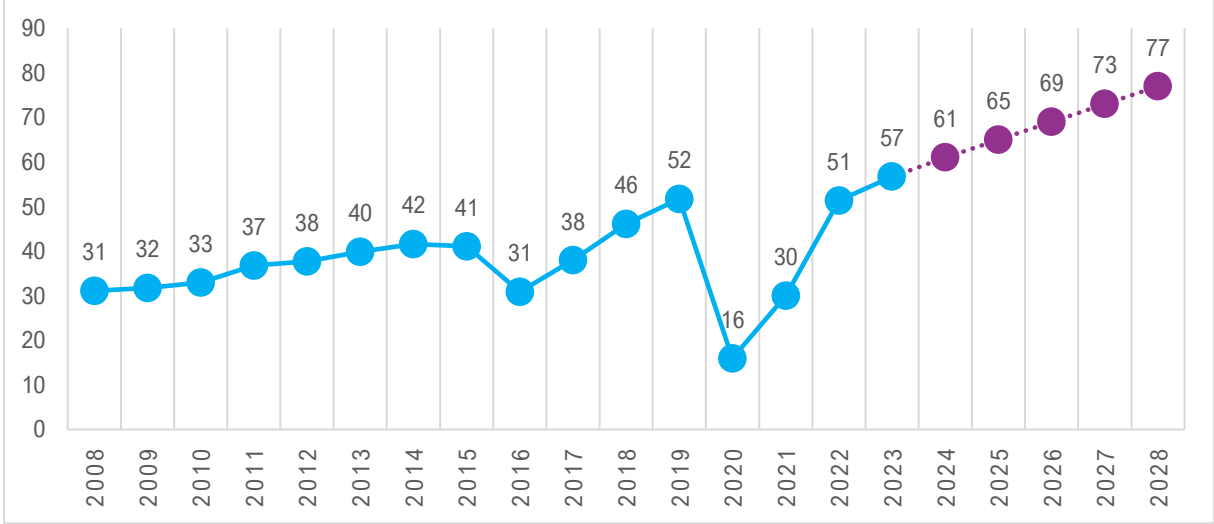
Şekil 1.1. Küresel turist sayıları (milyon kişi): gerçekleştirmeler ve tahminler

Kaynak: UNWTO Aralık 2024; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Tahminler 2024 yılından başlamakta olup tahminler yapılırken UNWTO baz senaryosu, Avrupa Seyahat Komisyonu öngörülleri ve uluslararası kuruluşların dünya ekonomisine yönelik büyüme beklentileri esas alınmıştır. 2025-2034 dönemi için Kapadokya Üniversitesi tarafından yapılan tahminler kullanılmıştır.

2. Türkiye Turizminin Analizi ve Ulusal Hedefler

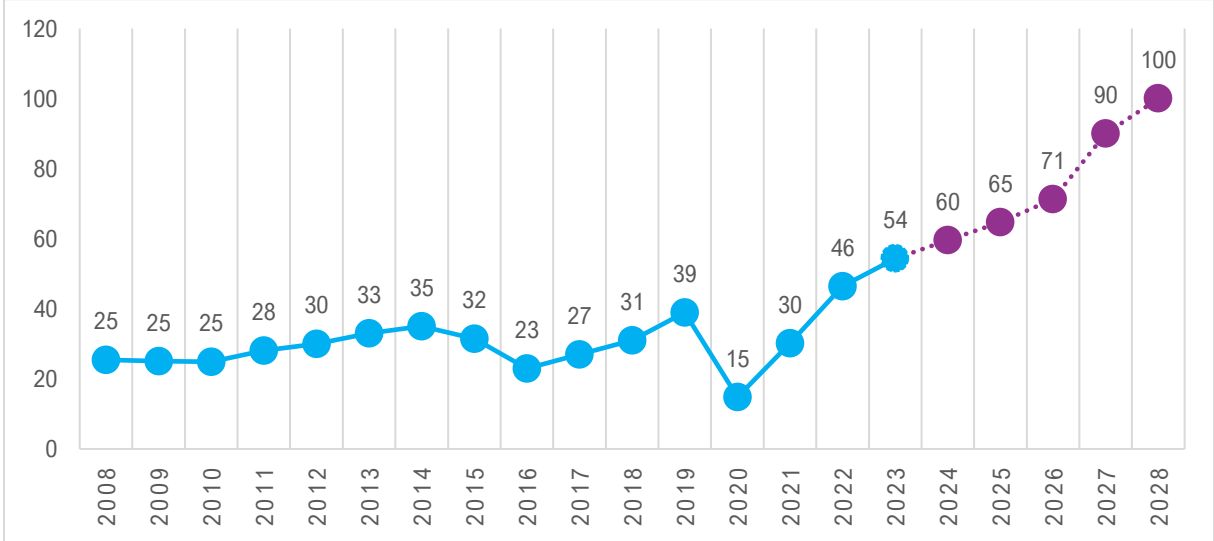
Önemli bir küresel turizm ülkesi olan Türkiye'de, turizm sektörünün gayri safı yurt içi hasılasına doğrudan ve dolaylı katkısı, uzun yıllar ortalamasına göre yaklaşık yüzde 11 seviyesindedir. Covid-19 salgını sonrası TGA tarafından yapılan etkili tanıtım, Güvenli Turizm Sertifika uygulaması ve Türkiye Sürdürülebilir Turizm Programı gibi yaratıcı politikalarla fark yaratan Türk turizmi, "V" çıkışı yakalayarak hızla toparlanmış ve 2023 yılı itibarıyla rekor düzeydeki rakamlara ulaşmıştır. 2023 yılında Türkiye; yaklaşık toplam 57 milyon turist sayısına ve 54 milyar ABD doları gelire ulaşmıştır (Şekil 2.1. ve Şekil 2.2.).

Uyguladığı turizm stratejisi ve yenilikçi politikalar ile yakaladığı büyüme ivmesini devam ettirmeyi amaçlayan Türkiye, 2028 yılında toplam 77 milyon turisti ağırlamayı ve turizmden toplam 100 milyar ABD doları gelir elde etmeyi hedeflemektedir.

Şekil 2.1. Türkiye'nin yıllık ziyaretçi sayıları (milyon kişi): gerçekleştirmeler ve hedefler

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi. Hedefler 2024 yılından başlamaktadır.

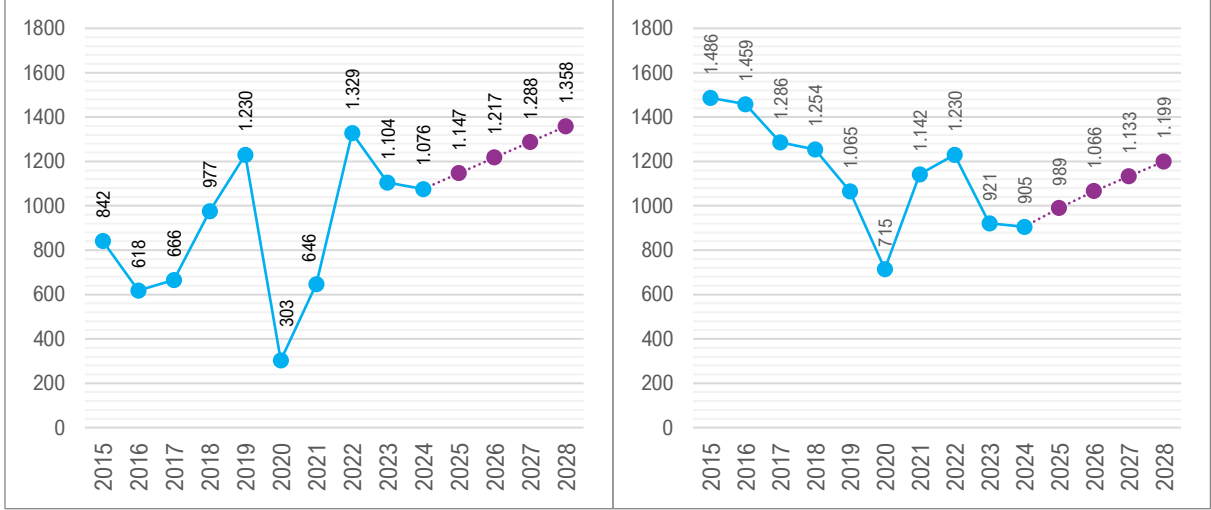
Şekil 2.2. Türkiye'nin turizm geliri (milyar ABD doları): gerçekleştirmeler ve hedefler

Kaynak: TÜİK, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi. Hedefler 2024 yılından başlamaktadır.

3. Aydın Turizm Analizi

3.1. İlin Ziyaretçi Analizi ve Hedefi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı konaklama istatistiklerine göre 2023 yılında Aydın; yaklaşık 1,1 milyon yabancı, 921 bin yerli olmak üzere yaklaşık toplam 2 milyon turisti konaklama tesislerinde ağırlamıştır. Aynı yılda ortalama geceleme 2,89 gün olarak gerçekleşirken, ortalama tesis doluluk oranı ise yüzde 56 olarak hesaplanmıştır. İlin 2028 yılı hedefi, yabancı turist için yaklaşık 1,4 milyon kişi ve yerli turist için yaklaşık 1,2 milyon kişi olmak üzere toplamda yaklaşık 2,6 milyon kişi olarak hesaplanmıştır (Şekil 3.1).

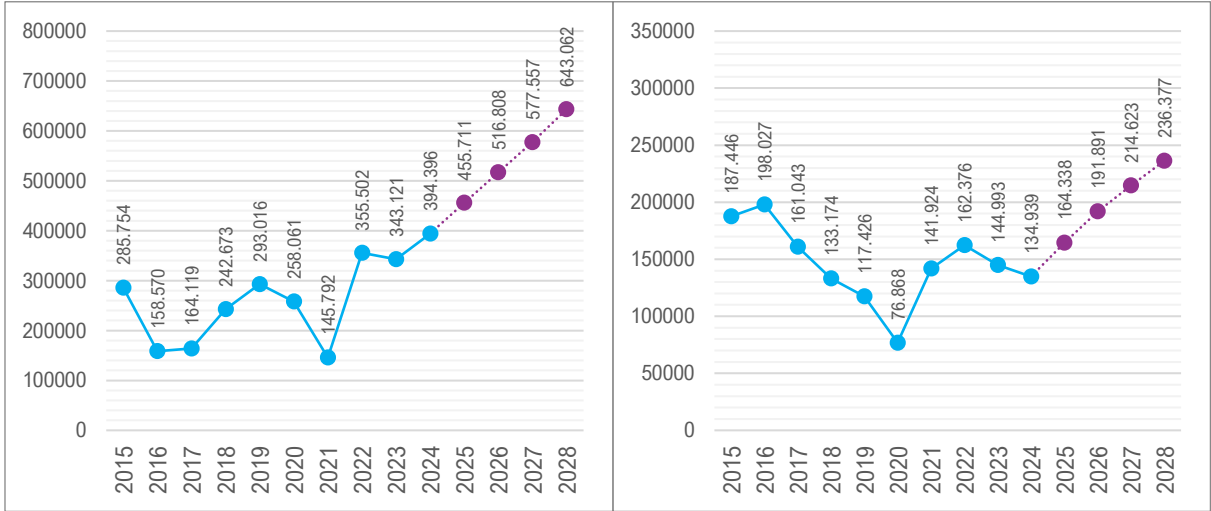

Şekil 3.1. Aydın'ın ağırladığı yabancı (sol) ve yerli (sağ) turist sayısı ve tahminler (bin kişi)
Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

3.2. İlin Turizm Gelir Analizi ve Hedefi

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan turizm istatistikleri temel alınarak yapılan hesaplamalar, Aydın'ın 2023 yılında yabancı turistlerden yaklaşık 343,1 milyon ABD doları, yerli turistlerden yaklaşık 145 milyon ABD doları gelir elde ederek turizmden bir yıl içinde yaklaşık olarak toplam 488,1 milyon ABD doları gelir elde ettiğini göstermektedir (Şekil 3.2.).

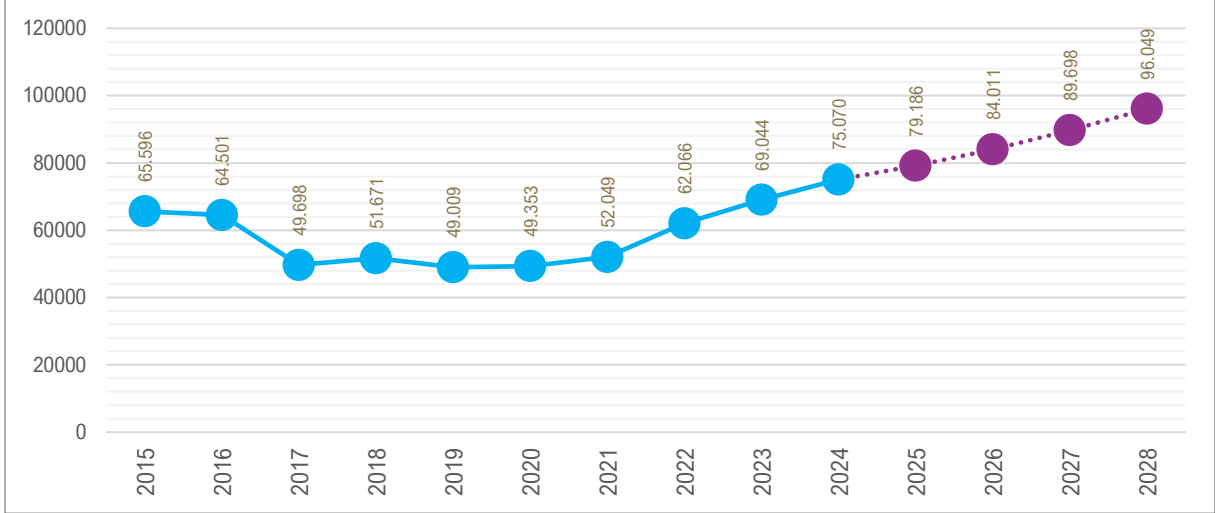
Turizm gelirlerinde Aydın, 2028 yılı itibarıyla yabancı turistlerden yaklaşık 643,1 milyon ABD doları, yerli turistlerden ise 236,4 milyon ABD doları olmak üzere toplamda yaklaşık 879,4 milyon ABD doları gelir elde etme potansiyeline sahiptir.

Şekil 3.2. Aydın'ın yabancı (sol) ve yerli (sağ) turistlerden turizm geliri ve tahminler (bin ABD doları)
Kaynak: TÜİK, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi.

3.3. İlin Konaklama Analizi ve Hedefi

Aydın'da 2023 yılı itibarıyla toplam 475 adet konaklama tesisi bulunmaktadır. Konaklama tesislerinin toplam yatak kapasitesi ise 69.044'tür. Tesis doluluk oranı yüzde 56 ve ortalama geceleme 2,89'dur. İlin mevcut istatistikleri incelendiğinde, mevcut ivmenin devam etmesi koşuluyla 2028 yılında yatak kapasitesinde yaklaşık yüzde 39'luk bir artış göstereceği öngörülmektedir (Şekil 3.3.).

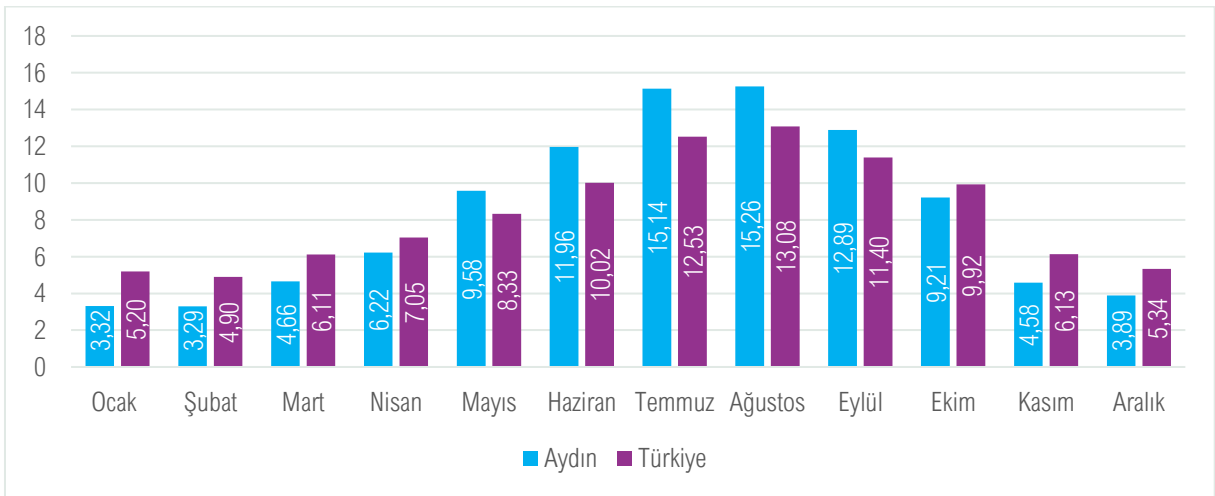

Şekil 3.3. Aydın'ın yatak kapasitesi ve tahminler

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

3.4. İlin Mevsimsellik Durum Analizi

Turizmin 12 aya yayılma hedefi, turizm arz kaynaklarının etkin kullanımı ve etkili tanıtım çabalarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu hedef, Türkiye Turizmi Ana Planı'nda üzerinde önemle durulan bir başlıktır. Türkiye turizmi ile Aydın turizminin mevsimsellik analizi Şekil 3.4.'de karşılaştırmalı olarak görülmektedir. Buradan, Türkiye ile Aydın'ın mevsimsellik dağılımında paralellik olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül ayları arasında Aydın'daki tesise gelişlerin Türkiye ortalamasının üstünde seyrettiği dikkati çekmektedir. Diğer aylarda Aydın'daki tesise gelişler Türkiye ortalamasının altındadır. Aydın'ın bazı aylarda Türkiye ortalamasının altında olmasının ildeki mevsim şartlarına ve mevcut turizm türlerine bağlı olduğu düşünülmektedir. Aydın ve Türkiye genelindeki mevsimsel turizm trendlerinin, turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ve turizm planlamacılarının pazarlama stratejilerini ve işletme planlarını belirlediği düşünüldüğünde, destinasyonların mevsimsel faktörleri dikkate almaları önem arz etmektedir. Dolayısıyla ildeki turizm hareketliliğinin ve buna bağlı oluşacak talebin yıl içine dengeli yayılması için ildeki turizm türlerinin çeşitlendirilmesi ve bazı turizm türü başlıklarındaki etkililiğin artırılması gerekmektedir.

Şekil 3.4. Türkiye ve Aydın karşılaştırmalı mevsimsellik durumu

Not: Veriler, yıllık toplam konaklama sayısının yüzdesel dağılımı olarak verilmiştir. Veriler pandemi dönemi çıkarılmış 2017, 2018, 2019, 2022 ve 2023 yıllarına ait yerli ve yabancı tesise geliş toplam rakamlarıdır.

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

4. Sürdürülebilirlik Çalışmalarını Artırma

Aydın Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası'nda yer alan her başlık, sürdürülebilir turizm anlayışı kapsamındaki ilke ve uygulamalar ile uyumlu olacak şekilde hazırlanmıştır. Turizmde sürdürülebilirlik anlayışı ile turizmin hem çevre hem de toplum üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek, yerel ekonomiye katkı sağlamak, doğal ve kültürel mirasın korunmasını sağlamak, yerel halk ve ziyaretçilerin yaşam kalitelerini artırmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda *Aydın Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*'nda, il turizminde sürdürülebilirliği sağlamak için;

- a. Turizmin doğal çevre üzerindeki negatif etkilerini azaltma ve faydasını artırma,
- b. Turizmin kültürel miras üzerindeki negatif etkilerini azaltma ve faydasını artırma,
- c. Turizmin yerel halkın sosyal ve ekonomik yaşamı üzerindeki negatif etkilerini azaltma ve faydasını artırma,
- d. Etkili sürdürülebilir bir turizm yönetimi geliştirme, ilkeleri benimsenmektedir.

Aydın destinasyonunun sürdürülebilir turizmdeki önemli bir hedefi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) ve Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (Global Sustainable Tourism Council) iş birliği içinde yürütülen ulusal sürdürülebilir turizm standartları geliştirme çalışmaları ile uyumlu olacak şekilde, Türkiye Sürdürülebilir Turizm Programı kapsamında, TR-I (konaklama sektörü) ve TR-D (destinasyon) kriterlerinin turizm endüstrisinde uygulamaya geçirilme sürecinde Türkiye'de örnek destinasyon olabilmektir. Bu kapsamda TGA ve GSTC iş birliği çıktılarının Aydın destinasyonunun tüm turizm paydaşlarına (otel, seyahat acentesi, tur operatörleri ve destinasyon yönetimi) ivedilikle aktarılarak, belirlenecek hedefler doğrultusunda aksiyon planının ortaya konması gerekmektedir.

Destinasyonda gerçekleştirilecek sürdürülebilir turizm politikaları çerçevesinde, çevresel, kültürel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması şarttır. Bu geniş kapsam içinde biyolojik çeşitlilik, su, enerji, atıklar, somut ve somut olmayan kültürel kaynaklar, turizmin ekonomik etkilerinden yerelin daha fazla katkı alması ve turizm hareketliliğinin yerel yaşam kalitesini artırması gibi birçok başlık dikkate alınmalıdır. Böylece bölgedeki turizm etkinlikleri kapsamında tüketime sunulan gastronomi ve bir kısmı hediyelik eşya olarak da kullanılabilen kültürel ürünlerin yerel karakterli olması, turizmde kadın istihdamının desteklenmesi, yerel tarım faaliyetleri ile turizmin entegrasyonunun sağlanması, ilin coğrafi etiketli gastronomi ve el sanatları ürünlerine odaklanılması gerekmektedir.

İldeki millî parklar, yaylalar ve yarımadalar gibi hassas ekosistem alanları ile tahribata açık alanların ivedilikle tespit edilmesi ve koruma altına alınması gerekmektedir. Aydın'ın Kuşadası ilçesinde konumlanan Güzelçamlı Dilek Yarımadası Millî Parkı'nın yazın çevre illerden çok sayıda ziyaretçi alması ve bu ziyaretçilerin millî parkı bilinçsizce kullanması, sürdürülebilirlik bakımından endişeye sebep olmaktadır. Dolayısıyla millî parkta ateş/mangal yakılması yasaklanmalı ya da bu faaliyetler sınırlı bir bölgeye çekilerek kontrol altına alınmalı, böylece yangın riski minimuma indirilmelidir. Bu tedbirlere ilave olarak millî parkta ziyaretçilerin yoğun olduğu noktalarda güvenlik kameraları ile kontroller artırılmalıdır. Sürdürülebilirlik kapsamında önlemler geliştirmek için destinasyondaki eğitim kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları arasında etkili sinerji yaratılmalıdır.

Destinasyondaki hem proje kapsamındaki geliştirme etkinliklerinin hem de hâlihazırda yürütülen turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirlik bakış açısıyla izlenmesi ve belgelendirilmesi de özel bir anlam taşımaktadır. Bu belgelendirmeler kısa filmler, belgeseller, sunumlar gibi dijital ortamlarda kullanılmaya uygun biçimde yapılmalıdır. Böylece destinasyon için diğer bir hedef, Aydın'ın sürdürülebilir turizm ile ilgili dijital varlığını geliştirmesi ve dijital platformlarda söz konusu varlığının daha etkili tanıtımıdır.

Sürdürülebilir turizm bağlamında *Aydın Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası* rehberliğinde destinasyonda gerçekleştirilecek turizm etkinliklerinin, başta Kuşadası ve Didim ilçeleri olmak üzere aşırı turizme (overtourism) neden olarak ziyaretçi ve yerel halkın turizmden elde edeceği memnuniyeti azaltabilme ihtimalinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Diğer taraftan, Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası anlaşma kararlarına uygun olarak, destinasyonda gerçekleştirilen özellikle altın, bakır, kuvars ve kurşun üzerine olan madencilik faaliyetleri ve jeotermal enerji santralleri (JES) gibi hava, su, toprak kirliliğine sebep olarak doğaya zarar veren, halk sağlığını ve yaşam kalitesini olumsuz etkileyen uygulamalara tedricen son verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Özellikle bölgede yoğun olarak bulunan jeotermal enerji santrallerinin sebep olduğu hava, su ve toprak kirliliği, ilin en güçlü yönü olan tarımın da aleyhine hizmet etmektedir. Dolayısıyla jeotermal enerji santralleri ve madencilik faaliyetlerinin en aza indirilmesi için gerekli çalışmalar başlatılmalıdır. Bu doğrultuda destinasyonda yenilenebilir kaynak üretimine geçilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Güneş ve rüzgârdan enerji elde etme potansiyeli olan destinasyonda hâlihazırda bulunan rüzgâr türbinlerinin de bölgedeki kuşların göç hareketlerine, insan ve doğal çevreye karşı olan olumsuz etkileri sınırlandırılmalıdır.

5. Rekabet Gücünü Artırma

Aydın'ın sahip olduğu doğal, tarihî, kültürel ve gemi turlarına (krvaziyer turizmi) yönelik turistik ürünleri şehir için önemli bir rekabet avantajı sağlamaktadır. Özellikle Kuşadası ilçesinde yer alan liman, Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Millî Parkı, Didim'de yer alan mavi bayraklı plajlar yerli ve yabancı ziyaretçiler için çekim noktası oluşturmaktadır. Kuşadası bölgesindeki limanın geliştirilerek kruvaziyer turizmi kapsamında değerlendirilmesi ile şehrin rekabet gücü artırılabilir.

Bölgedeki verimli araziler ürün çeşitliliğini artırmaktadır. Özellikle incir, zeytin, kestane ve üzüm gibi ürünlerin gastronomi deneyimleri kapsamında şehre gelen ziyaretçilere sunulması sağlanabilir. AR-GE unsurlarını da içeren kestane işleme tesisinin de deneysel turizmde ve tanıtımda kullanılması sağlanmalıdır. Ayrıca şehirde yer alan antik kentlerin ve doğal alanların (Beşparmak Dağı, Bafa Gölü, millî park ve tabiat parkları) önemli bir cazibe merkezi oluşturduğu anlaşılmaktadır. Antik kentlere ve doğal alanlara ilişkin oluşturulacak yürüyüş ve kültür rotaları ile ziyaretçilerin bölgeye çekilmesi sağlanabilir.

Destinasyona erişilebilirlik imkânları da destinasyonun rekabet üstünlüğünde kritik başlık durumundadır. Bu bağlamda öncelikle faaliyette bulunan bir havalimanının olması, hızlı tren projesinin geliştirilmesi gelecek için önemli bir fırsat sunmaktadır. Ayrıca kruvaziyer gemiler için de liman geliştirme yatırımlarına duyulan acil ihtiyaç da bu noktada göze çarpmaktadır. Aydın'ın konaklama için yatak kapasitesinin doğrudan rekabet hâlinde olduğu İzmir ve Muğla illerindeki yatak kapasitelerine kıyasla daha az olması dezavantaj oluşturmaktadır. Şehirde yapılacak çok katımlı organizasyonlarda yerli ve yabancı ziyaretçilerin ihtiyaçlarına yönelik nitelikli konaklama tesislerinin sayıları artırılmalıdır.

Dijital teknolojinin etkin kullanımı, turizmdeki rekabette de belirleyici olmaktadır. Aydın'ın bir marka olarak uluslararası bilinirliğini artırmak amacıyla dijital pazarlama faaliyetlerine ağırlık verilmeli ve bu kapsamdaki çabalar tek merkezden yönetilmeli, İngilizce, Rusça ve Almanca başta olmak üzere alternatif dil seçenekleri ile kentteki tatil belde ve etkinlikleri, turizm işletmeleri, sportif, sosyal, kültürel ve sanatsal etkinlikler akıllı tanıtımlar yoluyla sunulmalıdır.

Destinasyonlardaki rekabet gücü, turizmin dayanıklılığı ve sürdürülebilirliği ile önemli ölçüde bağlı hâle gelmiştir. Bu anlamda bir destinasyondaki ekonomik, çevresel ve sosyal kaynakların

sürdürülebilir biçimde kullanılması ve bunların da etkili bir yönetim ile yapılması rekabet gücünü doğrudan desteklemektedir. Turistik arz potansiyeli yüksek olan Aydın'ın tarihi, kültürel ve doğal mirasının korunması, kara yolu, demir yolu ve hava yolu gibi ulaşım ağlarının geliştirilerek erişilebilirliğinin artırılması, akıllı şehircilik yaklaşımlarının benimsenmesi, turizmin yılın tamamına yayılması için gerekli olan alternatif turizm faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, özellikle Didim ve Kuşadası'ndaki çevresel tahribatın azaltılması, sürdürülebilirlik ve dayanıklılık yaklaşımları çerçevesinde artan rekabet gücünü beraberinde getirecektir.

Türkiye, ulusal turizm politikası kapsamında sürdürülebilirlik alanında küresel bir organizasyon olan GSTC (Global Sustainable Tourism Council) ile iş birliği içindedir. Bu kapsamda Türkiye, GSTC tarafından konaklama tesisleri, tur operatörleri ve destinasyonlar için ayrı ayrı ortaya konan küresel standartlara 2023, 2025 ve 2030 yıllarına kadar kademeli olarak erişmeyi hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda Aydın gerek destinasyon ve gerekse destinasyon içinde yer alan turizm işletmeleri için Türkiye'nin öncü kenti olmayı hedeflemektedir. Kentteki sürdürülebilirlik çalışmaları ayrıca, yerel halkın turizme katılımı ve turizm ile yerel halkın refahının artırılması başlıklarında da etkili uygulamaları kapsamalıdır.

6. Tanıtım Çabalarında Bütünleşik Yaklaşımı Benimseme

Aydın İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu, tanıtımda Destinasyon Yönetim Örgütleri'nin (DYÖ) sorumluluğu ile hareket ederek, Bakanlık tarafından hazırlanan Turizm Ana Planı'na uygun ve TGA tarafından ulusal düzeyde eylem planı çerçevesinde ortaya konan ilkeler ve yaklaşım doğrultusunda, ilin tanıtım etkinliklerini üstlenmektedir. Aydın İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu, bu kapsamda il tanıtımında rol alabilecek turizm faaliyetleri dışında ticari, eğitim ve çevre ile ilgili, bilim, spor, kültür-sanat gibi farklı alanlarda etkinlik yürüten tüm sivil toplum örgütlerinin, yerel yönetimin, üniversitelerin, turizm işletmelerinin, il idari birimlerinin, spor kulüpleri gibi farklı derecelerde özellikle uluslararası olmak üzere ulusal temasları güçlü olan paydaşların tanıtım çabaları bütünleşik biçimde yönetimine katkı sağlayacaktır. Bu sayede, bir destinasyon olarak Aydın'ın tanıtımı, tanıtım sloganı, imaj ve marka konumu hedefi, farklı paydaşların eş güdümlü çabaları ile ortak hedefe yönelecek ve daha hızlı ve etkili sonuç alınması sağlanabilecektir.

Aydın ili farklı turizm türlerinin uygulanmasına olanak sağlayan tarihi, doğal ve kültürel kaynaklar ve cazibelerinin çeşitliliği bakımından önemli bir destinasyondur. Bu durum Aydın İl Turizm Tanıtım ve Geliştirme Kurulu'nun yerel paydaşlar ile etkin bir iş birliği içinde çalışmasını gerektirmektedir.

7. Turist Güvenliğini Artırma

Yaz aylarında özellikle Kuşadası ve Didim'de yaşanan nüfus artışı sebebiyle bölgedeki güvenlik elemanlarının sayısı yetersiz kalmaktadır. Bu doğrultuda turizm faaliyetlerinin yoğun olduğu bölgelerdeki turizm polisi/jandarması sayısının artırılması gerekmektedir. İlde bir risk yönetimi planı dâhilinde var olan teknolojik imkânlar da kullanılarak bölgedeki olası tüm hareketler izlenmeli ve oluşabilecek güvenlik zafiyetlerinin henüz oluşmadan önlenmesi sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra bölgede bulunan günlük kiralık evlerin denetimsizliğinin önüne geçebilmek adına sıkı takibi yapılmalı ve oluşabilecek güvenlik zafiyetlerinin önüne geçebilmek için tıpkı otel işletmelerinde olduğu gibi "kimlik bildirim sistemi" gibi bir uygulama geliştirilerek uygulamaya konulmalıdır. Turistlerin destinasyonda ziyaretleri süresince yapmış olduğu alışveriş ve harcamalarda ödediğinin karşılığını alması önem arz etmektedir. Dolayısıyla turistik bölgelerde karşılaşılabilecek değerinden daha yüksek bir fiyata satış ve dolandırıcılık gibi risklerin önüne geçebilmek için yerel otoriteler tarafından her işletme sıkı ve sürekli bir denetime tabi tutulmalıdır.

Turistik bölgelerde, dilenci, değnekçi, satışa zorlayıcı hareketlerde bulunan seyyar satıcılar sürekli kontrol altında tutulmalı, bunların kontrolü için turizm polisi sayıca yeterli olmalıdır. Bunun yanı sıra turizm hareketliliğinin yoğun olduğu bölgelere acil durum butonları konulmalıdır. Günümüzde yaygın olarak kullanılan mobil uygulamaların bu kapsamda daha fazla rol alması sağlanmalı ve ücretsiz, acil durumda aranacak numaraların eklenmesi gibi seçenekler üzerinde durulmalıdır. Özellikle hafta sonlarında şehir içinden yoğun ziyaretçi alan Efeler Pınarbaşı ve Efeler Aytepe gibi mesire alanlarının ve yaz aylarında çevre illerden çok fazla sayıda ziyaretçi çeken Güzelçamlı Dilek Yarımadası Millî Parkı'nın, ziyaretçiler tarafından kirletilmesinin önüne geçilmeli, olası bir yangın ihtimaline karşı önlemler alınmalıdır. Buralarda yapılacak olan ateş/mangal içerikli piknik faaliyetleri için kontrollü ve sınırlı bir alan planlanması faydalı olacaktır. Ayrıca mesire alanlarına giriş ve çıkışlardaki güvenlik önlemleri artırılmalı ve yangın ihtimallerinin önüne geçebilmek için farkındalık yaratacak önlemler alınmalıdır.

8. Ulaşılabilirlik İmkân ve Niteliğini Artırma

Ege Bölgesi'nde yer alan Aydın'a komşu illerden kara yolu ile ulaşım kolaylığı vardır. Yeni açılan Denizli-Aydın otoyolu projesi karayolu ulaşımının hızı ve niteliğini artırmıştır.

Bununla birlikte, İzmir-Aydın-Denizli arasında tamamlanan hızlı tren projesi ile demir yolu ağı daha da güçlenmiştir. Ancak demir yolu ağı özellikle turizm ulaştırmasında etkin bir şekilde kullanılmamaktadır. Demir yolu kapsamında yolcu vagonu ve sefer sayısının artırılmasıyla demir yolu ile ulaşım imkânlarının, turistik olarak etkinliğinin artması sağlanacaktır. Bu kapsamda Denizli ve İzmir ile iş birliği içinde geliştirilecek olan tur programları ve bu çevre illeri de kapsayan cazibe rotaları planlamak, ildeki ziyaretçi sayısını artırabilecektir. Turistik seferlerde, Aydın'a özel rekreatif faaliyetlerin ve gastronomi ürünlerinin sunulması bu seferlerin çekiciliğini artırabilecektir. Mevcut demir yolu imkânlarına ek olarak Aydın-Antalya arasında bir hızlı tren hattının projelendirilmesi, Akdeniz'den Aydın'a turist geçişkenliğini sağlama noktasında fayda sağlayacaktır. Anadolu'daki ilk tren yolunun Aydın-İzmir hattı olmasının altı çizilerek turistlere yönelik tanıtım yapılması ve turistlerin demir yolu ulaşımı ile Aydın'a gelmesinin özendirilmesi, destinasyonu ziyaret etme niyeti üzerinde yeni bir motivasyon kaynağı olacaktır.

Kara yolu ve demir yoluna ek olarak kentte deniz yoluyla da ulaşım imkânı bulunmaktadır. Kuşadası Limanı, Türkiye'de deniz yolu ile en fazla giriş-çıkışın yapıldığı limanlardan biridir. Ege adalarına turistik ring seferleri yaparak Efes turu için günübirlik turist getiren yolcu gemileri, bireysel yatlar ve feribotlar ile Kuşadası-Sisam seferleri devamlı olarak bu limanlarda gerçekleştirilmektedir. Şu an hâlâ sürmekte olan Efes Antik Kanal Projesi ile Aydın'dan Efes Antik Kenti'ne özel tekne ve yatlar ile ulaşım mümkün olabilecektir. Bu proje bölgedeki yat turizmini geliştirecektir. Dolayısıyla bahsi geçen projenin hızlandırılması bölge turizmi açısından faydalı olacaktır.

Tüm bunlara ek olarak Aydın il merkezinde bulunan Tepecik beldesinde daha önce helikopter, küçük çapta uçak iniş ve kalkış işlemleri ile paraşüt eğitimleri için kullanılan Çıldır Havalimanı şu an askerî bir havalimanı olarak faaliyet göstermektedir. İli ziyaret etmek isteyen turistler genellikle İzmir Adnan Menderes Havalimanı ve Milas-Bodrum Havalimanı'ndan yararlanmaktadır. Ziyaretçilerin, hâlihazırda birçok ikame hizmet ve benzer turistik çekim unsurlarına sahip olan İzmir ve Bodrum'u hava yoluyla ulaşım amacıyla kullanmaları, buralara ziyaretçi geçişkenliğine neden olabilir. Bu nedenle şehre yeni bir havalimanı yapılması ve bu havalimanında hem yurt içi hem de yurt dışı uçuş seferlerinin gerçekleştirilmesi ziyaretçi geçişkenliğini önlemek adına önerilebilir. Ancak ulaşılabilirlik imkân ve niteliğini artırma hususunda, kara yolu ve demir yolu ağının geliştirilerek, akıllı şehirleşme kapsamında bu ulaşım ağlarının turizme entegre edilmesine öncelik verilmelidir. Son olarak Aydın merkezde kent içi yeni otopark alanları üretilmeli, kent içi raylı

sistemle ulaşım imkânı sağlanmalıdır. Diğer taraftan özellikle yaya ve turistik ziyaretçi trafiğinin yoğun olduğu merkezlerde araç trafiğine kapalı yollar oluşturulmalı ve turistik noktalar arası ulaşım ağı güçlendirilmelidir.

9. Nitelikli İşgücü Geliştirme ve İmkânlarını Artırma

Aydın'ın en fazla ziyaretçi çeken destinasyonları olan Kuşadası ve Didim gibi popüler alt destinasyonlarının sezonluk özelliği nedeniyle şehirdeki turizm sektörü genellikle 3-4 ay gibi kısa süreli gerçekleşmektedir. Şehirdeki turizm sezonunun yaz aylarında yoğun bir biçimde gerçekleşmesi, nitelikli personel istihdamı ve ihtiyacı noktasında önemli bir sorun hâline gelmektedir. Özellikle şehirde kruvaziyer turizminin önemli bir noktada olması ve kruvaziyer turizmine katılan ziyaretçi profilleri de dikkate alındığında nitelikli personel ihtiyacı fazlaca hissedilmektedir.

Özellikle Kuşadası ve Didim gibi bölgelerdeki turistik tesislerde çalışanların birçoğu farklı illerden gelen çalışanlardan oluşmaktadır. Özellikle sayılan popüler alt destinasyonlardaki yaşam koşullarının pahalılığı, Göcek örneğinde karşılaştığı gibi korunmuş bölgelerde yapılaşmanın az olmasından dolayı konut arzı eksikliği ve konut arzının yüksek olduğu destinasyonlarda ise ev kiralalarının yüksekliği bölgede 12 ay yaşamayı zorlaştırmaktadır. Bu sebeple personel, tesislerin genellikle kötü ve standart dışı lojmanlarında konaklamaktadır. Uzun süredir yaşanan bu sorunun çözüme kavuşturulması için bir DYÖ olarak işlev üstlenen Aydın İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu önderliğinde popüler destinasyonların sınırları içinde, modern yapıda ve donanımı otel konforunda olan kapasiteli personel lojmanları uygun yerlerde inşa edilmeli ve tesislerin bu lojmanlardan belli bir ücret karşılığında yararlanılması sağlanmalıdır.

Aydın ilinde turizm otelcilik alanında ortaöğretim düzeyinde eğitim veren Kuşadası-Güvercinada Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi bulunmaktadır. Lise bünyesinde bulunan uygulama otelinin 2020 yılında gerçekleşen İzmir depreminde hasar görmesi nedeniyle yıkım kararı alınmış ve otel yıkılmıştır. Dolayısıyla burada öğrenim gören öğrencilerin almış oldukları eğitimleri uygulama otelinde pekiştirme imkânı ortadan kalkmıştır. Öncelikli olarak öğrencilerin uygulama yapabilecekleri uygulama otelinin yapılması, nitelikli personel yetiştirilmesi noktasında elzemdir. Ayrıca lisans düzeyinde eğitim Aydın Adnan Menderes Üniversitesinin Turizm Fakültesi, Didim Meslek Yüksekokulu, Davutlar Meslek Yüksekokulu, Söke Meslek Yüksek Okulu bünyesinde verilmektedir. Lisans düzeyinde bölgenin ihtiyaç duyduğu nitelikli personele yönelik eğitim programlarının bulunduğu anlaşılmalı birlikte, özellikle rekreasyon ve eğlence hizmetlerine yönelik eğitim programlarının açılarak personel ihtiyacının karşılanması sağlanmalıdır.

Aydın turizminde başta kruvaziyer turizmi, gastronomi, doğa ve kültür turizmi olmak üzere nitelikli insan gücünün ve girişimci sayısının artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sorun, sektörde çeşitlilik ve kalitenin geliştirilmesi önündeki önemli engellerden biri olarak görülmektedir. Bölgede bulunan tüm tesislerin ortak katılımıyla oluşturulacak fon ile turizm okullarında okuyan öğrencilere karşılıklı burs imkânı sağlanabilir ve bu burs karşılığında öğrencilerin yaz aylarında bölgede çalışarak almış oldukları bursların karşılığını ödemeleri sağlanabilir. Ayrıca Aydın İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu önderliğinde Aydın'da turizm eğitimi veren orta ve yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler ve mezunlarının il içinde istihdamı teşvik edilmelidir. Ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları ile iş başı eğitim ve staj anlaşmaları yapmak suretiyle dönemsel olarak insan kaynağı ihtiyacının giderilmesi sağlanabilir. İlâveten, ildeki turizm eğitimi veren kurumlar ve İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu öncülüğünde il genelinde turizme ilişkin farkındalığın artırılması için turizm sektöründe yer alan doğrudan ve dolaylı tüm paydaşlar eğitim programları ile desteklenmelidir.

10. Dijitalleşme ve Akıllı Turizm Uygulamalarının Etkili Kullanımı

Etkili, kolayca uyarlanan, erişilebilir, yenilikçi teknolojilerin ve uygulamaların turizme entegre edilmesi ile özellikle yerel ve ulusal ham madde ve emek ile üretilen turizm ürünlerinin yer kürenin her yerine kısa bir zaman diliminde ulaşması mümkün hâle gelmiştir. Ancak, dijitalleşmeye bağlı dönüşüm ve değişen tüketici tercihlerinin etkisi, dünya turizminde alışıldık geleneksel yaklaşımların yerine daha yenilikçi, çevre ve kullanıcı dostu, ekolojik dengelere ve habitatın hassas dengesine duyarlı, tüketicilere cazip gelecek yaklaşımlara sahip bir turizm planlaması yapmayı da zorunlu kılmaktadır.

Destinasyonlardaki turistik hizmetler, ilgi çekici yerler, rotalar ve yapılar sanal gerçeklik uygulamaları aracılığıyla bir arada sunulurken turistlere kişiselleştirilmiş turlar ve hizmetler sağlayan uygulamalardan faydalanılarak akıllı turizm rehberi oluşturulmalı ve herkesin bu uygulamaya kolay bir şekilde erişimi sağlanmalıdır. Buna göre Aydın'ın turistik alanları, kent haritaları, rotaları ve yeme-içme alanlarını kapsayan bir web sayfası ile beraber mobil uygulamalar geliştirmesi gerekmekte ve ildeki her türlü tarihî bina, eser vb. değerler kare kod (QR) teknolojisi ile işaretlenerek ziyaretçilere yerinde ve doğru bilgilerin aktarılması sağlanmalıdır. Müze ören yerleri ve şehir merkezinin bazı bölgelerinde ücretsiz wi-fi hizmeti sunulmalıdır. Dijital ve akıllı ekranların otoyol, otogar ve havalimanlarında, yöresel restoranlar, ören yerleri, antik kentler gibi cazibelerin tanıtımı yapılmalıdır. Bunun yanı sıra birçok topluluğa ve medeniyete ev sahipliği yapmış olan Aydın'da sanal gerçeklik müzelerinin açılması da şehrin turizm potansiyelini artıracaktır.

Turistik alanları, restoranları, eğlence merkezlerini, rotaları ve şehir haritasını içeren bir mobil uygulama ve web sayfası, farklı dil seçenekleriyle birlikte geliştirilmelidir. Geliştirilecek bu uygulamalarda bölgeyi ziyaret eden turistlerin ihtiyaç duyacağı tüm bilgiler, tek bir yerden ulaşabilir olmalıdır. Turistler bu uygulama sayesinde bölgedeki konaklama tesisleri, eğlence merkezleri, restoranlar, müzeler, rotalar, macera etkinlikleri ve festivaller hakkında bilgilere kolaylıkla erişebilmelidir. Uygulamaya eklenecek anket ve memnuniyet seçeneği ile ziyaretçilerin memnuniyet düzeyleri ölçülmeli ve ziyaretçi profiline ilişkin bilgiler birinci elden sağlanmalıdır.

11. Gastronomi Turizminde Uluslararası Kent Markası Yaratma

Ege mutfağının nadide bir örneği olan ve ülkemizin Avrupa Birliği coğrafi işaret listesinde yer alan 29 ürününden kestane, incir ve zeytinyağı olmak üzere üç tanesine sahip olan Aydın, gastronomi turizminde marka bir destinasyon olmak için önemli bir potansiyele sahiptir. Daha çok Ege otları ve zeytinyağıyla yapılan yemekleri barındıran mutfağı ile Aydın, vegan ve vejetaryen turist pazarına da hitap edebilecek özelliktedir. Bunun yanı sıra deniz ürünleri ve yöresel tarım ürünleri açısından da zengin bir envanteri bulunmaktadır. Aydın'daki 31 adet tescilli coğrafi işaretli ürünün 28 adedi gastronomik birer unsurdur ve her biri kent gastronomisinin markalaşmasında rol oynamaya elverişlidir. İlde özellikle turistik merkezlerde yerel yemekleri sunan restoranların sayısının az ve gastronomiye yönelik tanıtım çabalarının yetersiz olduğu gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda Aydın yöresinde bulunan ve unutulmaya yüz tutmuş yemeklerin kayıt altına alındığı çalışmalar il genelinde yaygınlaştırılmalı ve ilin gastronomi envanteri tamamlanmalıdır. Bu envanteri içeren dijital bir gastronomi portalı oluşturulmalı ve tanıtım etkinliği artırılmalıdır. Özellikle Kuşadası ve Didim gibi turistik bölgelerde yerel yemeklerin sunulduğu restoranların sayısı artırılmalı ve mevcut işletmelerin menülerine yöresel öğeler eklenmelidir.

Aydın merkez ve ilçelerindeki yöresel yemeklerin birçoğuna ait tarif ve menüler, yerel halkın mutfaklarına hapsolmuş durumdadır. Bu yüzden ziyaretçilerle yeterince buluşturulamamaktadır. Bu noktada yiyecek-içecek işletmelerinin iyileştirilmesi, bu işletmelerde sunulacak yöresel yemeklerin

standardizasyonunun sağlanması, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve tanıtımın faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması gerekmektedir. Diğer taraftan coğrafi işaret almış olan ürünler için kalite ve standart yönünde çalışmaların yapılması gerekmektedir. Coğrafi işaret almamış olan yöreye has lezzetlerin de tescilli coğrafi işaret alabilmeleri için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir. İlin gastronomik unsurlarının dijital pazarlama kapsamında sosyal medyada tanıtım, e-ticaret çalışmalarının artırılması gereklidir. Yöresel yemekler konusunda tanıtım sadece son kullanıcıya yapılmamalı, ondan daha önce üniversite, seyahat acenteleri, turist rehberleri, ticaret odaları, STK'lar, kooperatiflerle birlikte yöresel yemeklerin tanınması ve turizmle entegre edilmesi konusunda etkili çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda güçlü bir gastronomi envanteri hazırlanmalı, reçeteler ortaya konmalı ve gastronomi unsurlarının görsellerinin dijitaleri oluşturularak pazarlama amaçlı bir dijital gastronomi varlığı oluşturulmalıdır. Kuşadası'nda bulunan tarihî konaklar restore edilerek Ege lezzetlerine yönelik bir gastronomi evi oluşturulabilir. Tarihî konakların restore edilmesiyle incir, zeytin, zeytinyağı, kestane ve enginar gibi bölgenin zenginlikleri ile turistlerin tanıştırılması sağlanabilir.

İlin gastronomide en fazla öne çıkabilecek ve uluslararası marka olabilme potansiyeli yüksek unsurları, AB coğrafi işaret tesciline sahip olan inciri ve kestanesidir. Aydın İnciri, hâlihazırda marka değeri ve bilinirliği yüksek bir ürün olmasına rağmen bölgeye ait diğer lezzetler için aynı durum geçerli değildir. Dolayısıyla bu ürünlere ait tanıtım faaliyetlerinin artırılması gerekmektedir. Bu noktada, Aydın'a ait gastronomik unsurların ambalajlanarak, katma değeri artırılmış ürün hâline getirilip ulusal çapta market raflarında yer alması gerekmektedir. Bu kapsamda Aydın'a özgü gastronomik öğelerin ve hediyelik eşyaların satıldığı bir mobil market tırının veya otobüsünün yılın belli zamanlarında 81 vilayeti ziyaret etmesi ve bu ürünlerle ilgili fuarlar düzenlenmesi ürünlerin bilinirliğini ve dolayısıyla marka değerini artıracaktır. Tur güzergâhları üzerinde kurulacak yöresel ürün satış birimleri ile ürünlerin bilinirliğini artırmanın yanı sıra kişi başı harcama tutarı da artırılabilir. Yine yaratıcı turizm kapsamında yöreye özgü yemeklerin hazırlanma aşamasına turistlerin dâhil olacağı, tarihî binalarda yaşayan butik gastronomi müzeleri yapılmalı ve bu müzelere ünlü şefler, yerel usta ve ev hanımları davet edilerek tanıtım sağlanmalıdır.

Yukarıda değinilen ve aşağıda özellikle başlık açılan incir ve zeytin ve zeytinyağı başlıklarındaki hamleler ile Aydın, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı içinde Gastronomi Şehri unvanı almayı hedeflemelidir.

İncir Deneyimi

Dünya incir ihracatında ilk sırada yer alan ülkemizde incir üretiminin çok büyük bir çoğunluğunu Aydın üstlenmektedir. Türkiye'de ve dünyada ilk kez kurulan İncir Araştırma Enstitüsü de Aydın ili sınırları içinde bulunmaktadır. Ülkemizde AB coğrafi işaret tesciline sahip 29 üründen biri olan Aydın İnciri, kentte gastronomi turizmini geliştirmek için önemli rol oynamaktadır. Bölgenin incir konusundaki önemli potansiyelini değerlendiren incir rotaları oluşturularak bölge ziyaretçilerinin istemeleri hâlinde, incirin toplamasından, ayrıştırılması ve kurutulmasına kadar tüm aşamaları deneyimlemelerine imkân sağlanmalıdır. Ayrıca bu deneyim sonucu elde ettikleri ürünleri bir ücret karşılığında satın alabilmeleri sağlanarak alışveriş imkânları artırılmalıdır.

Zeytin ve Zeytinyağı Deneyimi

Zeytin, kutsal kitaplara bile girmiş, antik dönemlerden itibaren kıymeti anlaşılmış ve sağlıklı yaşamın en temel kaynaklarından olduğu birçok bilimsel araştırmalar ile ispatlanmış bir meyvedir. Dolayısıyla örnek olarak kansere karşı koruyucu etkisi olduğuna inanılan zeytin sütü gibi türev ürünlere olan ilgi her geçen gün artmaktadır. Bölgenin zeytin ve zeytincilik konusundaki önemli potansiyeli değerlendirilip, zeytin rotaları oluşturularak bölge ziyaretçilerinin zeytin toplamasından,

ayrıştırılması ve sıklımına kadar tüm aşamaları istemeleri hâlinde deneyimlemelerine imkân sağlanmalıdır. Ayrıca bu deneyim sonucu elde ettikleri ürünleri bir ücret karşılığında satın alabilmeleri sağlanarak alışveriş imkânları artırılmalıdır. Tüm bunlara ek olarak Söke ilçesi sınırlarında bulunan, Beşparmak Dağları'ndaki antik dönemden kalan zeytin köyleri kırsal turizm kapsamında turizmle kazandırılmalıdır.

12. Yat ve Kruvaziyer Turizm Konseptinde Dünya Markası Olma

Türkiye'deki en önemli yat ve kruvaziyer limanlarından birisi de Aydın'ın Kuşadası ilçesinde bulunan Kuşadası Limanı'dır. Bu kapsamda kruvaziyer tipi yolcu gemisi ve yatlarla yönelik mevcut Kuşadası Limanı'nın şartlarının iyileştirilmesi, son derece önemli bir hâle gelmiştir. Güvenlik konusu başta olmak üzere bazı makro faktörler ziyaretçilerin ve en önemlisi o limana uğrak yapan hatların tercihleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla Kuşadası Limanı ve çevresinde yeterli güvenlik koridorunun sağlanması gerekmektedir. Gemilere ve ziyaretçilere verilen liman hizmetleri ve mikro çevresel faktörler geliştirilmelidir. Kuşadası'nın cazibesinin artırılmasına ilişkin reklam ve tanıtım faaliyetleri, etkinlikler ve şenlikler düzenlenmelidir. Limana gelen yolcuların ilçede kalış sürelerini artırmak için civardaki alışveriş olanaklarının ve yerel ürünlerin satışının artırılması desteklenmelidir. Çünkü limana gelen yolcuların en önemli talepleri arasında, gidilen destinasyonda geniş alışveriş imkânlarının bulunması yer almaktadır.

Yat ve Kruvaziyer turizmi lüks turizm segmentine erişmek için uygun başlıklardır. Didim'in lüks bir tatil destinasyonu olarak bilinirliğini artırmak amacıyla tarihi sokakları, yerel mutfağı ve kıyı güzellikleri gibi eşsiz olanakların sergilendiği Türk Ege/Didim lüks kampanya filmi çekilmiştir. Didim filmi ilk olarak Mayıs 2024'te global kanallarda, daha sonra da İngiltere televizyon kanallarında yayınlanmıştır. Bu çaba, Didim ve genel olarak Aydın'ın lüks turist segmentine erişmede, yat ve kruvaziyer olanaklarının da gelişmesini destekleyecektir. Yat turizmi ve kruvaziyer turizmi başlıklarındaki hamleler ile Aydın, mavi yolculuk kapsamında uluslararası popüler bir yat ve kruvaziyer destinasyonu olmayı hedeflemelidir.

Yat Turizmi

Aydın'da yat turizmi, Setur Kuşadası Marina ve D-Marin Didim ile önemli bir olanak sunmaktadır. Yapılacak alt yapı yatırımları ve tanıtımlar aracılığıyla yoğun olarak gerçekleşen bu turizm türünden destinasyonun daha fazla pay alması sağlanmalıdır. Yat turizminin gelişmesini sağlayan alternatif turizm faaliyetleri olan yelken, dalış sporları ve sörf, Aydın'ın kıyı kesimleri için uygundur. Bu doğrultuda kıyı şeridinde yer alan ilçelere yönelik tanıtımlarda, su sporları faaliyetlerinin kullanılması önem arz etmektedir. Özellikle Kuşadası ve Didim'in sualtı kaynakları bakımından önemli bir zenginliğe sahip olması, dalış turizminin önemini ortaya çıkarmaktadır. Dalış turizminin Kuşadası ve Didim'de geliştirilmesi ve tanıtılması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Yat turizmi, o bölgelere yapılacak yatırımlar ve gerekli pazarlama ve tanıtım faaliyetleri ile Aydın'da alternatif turizm aktiviteleri olarak gelişebilmeye uygun durumdadır. Bu hususta, Kuşadası Marina ile ilgili modernizasyon çalışmaları yapılmakta olup ivedilikle tamamlanması önem arz etmektedir.

Kruvaziyer Turizmi

Hem Türkiye'nin hem de bölgenin en önemli limanlarından birisi olan Kuşadası Limanı, gelen yolcu gemileri ve yolcu sayıları ile dikkat çekmektedir. Türkiye'ye gelen toplam kruvaziyer yolcularının neredeyse yarısı Kuşadası'na gelmektedir. Kuşadası Limanı, kruvaziyer gemilerinin uğrak noktası olduğu için gerek bölge gerekse de Aydın ili için hayati bir öneme sahiptir. Kruvaziyer turizmi, doğrudan ve dolaylı olarak önemli istihdam olanağı sağladığı gibi yolculara destinasyonu tanıma imkânı da sağlamaktadır. Bu durumu fırsata çevirerek, Aydın ilinin cazibe ve çekicilikleri, antik

kentleri, yürüyüş rotaları, bisiklet rotaları gelen yolculara tanıtılabilir. Ayrıca belirli ücret karşılığında şehir turu yaptırılarak hem gelen yolcuların şehri daha yakından tanımaları hem de gelir artışı sağlanabilir. Şehir turu esnasında yolcuların dikkatini çeken cazibe noktalarına yolcuların daha sonradan uğramaları sağlanabilir. Bu durumda erişilebilirlik son derece önem arz etmektedir. Aydın'daki ulaşım ağlarının limana yakın ve erişilebilir olması, hava yolunun aktif kullanılması bu hususta son derece önemlidir. Bununla birlikte gerek kruvaziyer yolcularının gerekse de mürettebat için alışveriş, yeme-içme, dinlenme ve eğlence imkânlarının artırılması gerekmektedir. Yaz aylarında düzenlenecek kültür-sanat etkinlikleriyle birlikte limana canlılık kazandırılmalıdır.

Kuşadası Limanı'nın yolcu gemilerine sağladıkları hizmetlerin (akaryakıt, kumanya, atık alımı, teknik bakım, onarım gibi teknik ve lojistik ihtiyaçlar) artırılması önemlidir. Ayrıca, kruvaziyer turizmde yeşil dönüşüm yaşanmaktadır. Bu kapsamda, 2027 yılına kadar sıvı doğal gaz ile çalışan, gelişmiş atık su arıtma sistemlerine sahip ve kıyı elektriği kullanan gemilerin sayısı artırılabilecektir. Dolayısıyla limanların bu dönüşüme uyum sağlayacak alt yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Doğrudan ve dolaylı olarak yarattığı istihdam ve sağladığı katma değer dikkate alındığında, ülkeler için stratejik öneme sahip olan kruvaziyer sektöründe Aydın, dünya kruvaziyer destinasyonları arasında en çok turist çeken bölgelerden birisi hâline gelmeyi hedeflemelidir.

13. Tarım-Turizm Entegrasyonu ile Agro Turizmi Geliştirme

Aydın nüfusunun %55'i geçimini tarım sektöründen sağlamaktadır. Türkiye'de incir ve kestane üretiminde birinci olan Aydın zeytin, pamuk, enginar ve çilek üretiminde ikinci; yerfıstığı üretiminde ise üçüncü sıradadır. İlerdeki tarım ürünlerinden üretilen salamura zeytin, salça, konserve ve işlenmiş incir gibi tarımsal ürünler iç piyasa ve ihracatta önemli bir paya sahiptir. Aydın'da toplam 604.060 dekar alanda organik tarım; 28.403 dekar alanda iyi tarım ve geri kalan alanlarda ise geleneksel tarım üretimi yapılmaktadır. Bu kapsamda İncirliova, Bozdoğan, Efeler, Söke, Köşk, Kuyucak, Nazilli, Karacasu, Buharkent, Çine, Karpuzlu, Sultanhisar, Yenipazar ve Germencik gibi tarım faaliyetleri ile turizmin entegre edilebileceği ilçelerde, pansiyona dönüştürülecek köy evleri ve çiftlik turizmi/agro turizmüne uygun alanların tespit edilmesiyle turizme kazandırılması gerekmektedir. Dört mevsim tarım faaliyetlerinin sürdürülebilir olduğu, polikültür tarıma elverişli topraklarıyla Aydın, özellikle kırsal alanlarını sürdürülebilir turizm uygulamaları ile bütünleştirerek kırsalın turizmden elde ettiği faydayı artırmalıdır. Bu kapsamda, kırsal yaşamın parçası olan çiftlik ve tarım alanları yeni mikro destinasyonlar hâline getirilmeli, ekolojik tatil çiftlikleri geliştirilmeli, coğrafi işaretli ürünler başta olmak üzere yerel ürünler erişilebilir ve cazip gastronomi ürünleri hâline getirilmelidir.

Hem tarım hem de turizm şehri olan Aydın'da agro turizmin gelişmesi ile ziyaretçilerin yerel tarımsal ve gastronomi ürünleri ile buluşması sağlanarak yerel ürünlerin görünürlüğü artırılabilir, kırsal alanlarda turizmin gelişmesi sağlanabilir, turizm sektörünün yerel tedarikçi ile çalışmasını teşvik edecek mekanizmaların gelişmesine katkıda bulunulabilir, turizmde yerel ve mevsimlik ürünlerin tanıtılması sağlanıp sunumu artırılabilir, nüfusu gittikçe azalan Aydın kırsalında iç göçün şiddeti azalabilir, kırsaldaki yaşam kalitesi artabilir ve Aydın turizmde talebin bölgesel yığılmasının etkisi azaltılabilir. Bu kapsamda bazı pilot köylerin belirlenmesi sağlanabilir. Öncelikli olarak pilot köy olarak belirlenen bu yerlerin turizme yönelik dönüştürülmesi sağlanabilir.

14. Sağlık Turizmini Geliştirme

Aydın, sahip olduğu termal kaynaklarıyla termal turizm açısından güçlü bir potansiyel arz etmektedir. Buharkent'te yer alan Kızıldere Kaplıcası, Germencik'te yer alan Alangüllü Kaplıcası ve Gümüşköy Kaplıcası, Kuşadası ilçesinde yer alan Davudlar Kaplıcası, Sultanhisar'da yer alan

Salavatlı Kaplıcası bölgede bulunan jeotermal kaynaklar olarak bilinmektedir. Kaplıcalarda yer alan termal tesislerde sıcak ve soğuk mineralli suların dış tatbikler ile kullanımının yanı sıra çamur banyosu, fitoterapi, helioterapi, aromaterapi, akupunktur, balneoterapi, spa ve masaj gibi wellness hizmetleri de sunulmaktadır. Bölgede termal tesislerde konaklayanlar için yakın çevrede bulunan turistik noktalara geziler düzenlenmesi, termal tesislerin yetkili kuruluşlardan sağlık hizmeti akreditasyon belgesi alması ve termal kaynakların tanıtım etkinliklerinin artırılması gerekmektedir. Ayrıca bölgede termal turizm ile organik tarımı entegre edecek yeni turistik tesisler kurulabilir. Bu tesislerde termal turizm uygulamalarına ek olarak bir organik tarım bahçesi ile organik beslenme ve detoks programlarının sunulması, termal turizm açısından bölgeye yeni bir soluk getirecek ve markalaşma yönünde avantaj sağlayacaktır.

Kaplıcalar, geriatri turizmi açısından da fırsatlar sunabilmektedir. Bu doğrultuda bölgede, geriatrik turistlere hitap edecek yeni faaliyetlerin sunulması, bu hedef kitleye yönelik özel tesislerin kurulması ve var olan tesislerin fiziki koşullarının geriatrik popülasyona uygun hâle getirilmesiyle termal turizm ile geriatri turizminin entegre edilmesi, bölgenin sağlık turizmi potansiyelini kuvvetlendirecektir. Ayrıca Aydın yaylaları ve Beşparmak Dağları etekleri, temiz havası ve mikroklimatik özellikleriyle sağlık turizminde ideal merkezlerden biridir. Geriatri turizmi yapılabilmesi amacıyla gezi turları, meşguliyet terapileri, bakım evleri, rehabilitasyon hizmetleri sunabilecek tesislerin kurulması ve yer tahsislerinin yapılması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Öte yandan termal kaynaklar, kongre/MICE turizminin gelişmesi için de fırsatlar sunabilmektedir. Özellikle termal otellerde oluşturulacak ve bölgenin termal kaynaklarının yakınlarına inşa edilecek modern toplantı salonları ile çevre illerde bulunan firmaların bölgede MICE etkinlikleri düzenlemeleri için ayrıcalıklı bir zemin oluşturacaktır. Dolayısıyla termal kaynakların çevreleri MICE turizmi açısından güçlendirilmeli ve bu sayede şehrin pazardan pay alması sağlanmalıdır.

15. Bisiklet Turizmi ve Rotalarını Geliştirme

Bisiklet turizmi, insanlar için sağlıklı yaşam alternatiflerini desteklemekte, müzelerin ve arkeolojik alanların ziyaret edilmesini sağlamakta, az bilinen orman yollarının, doğal yaşam parklarının, antik kentlerin ve ara sokakların tanınmasını sağlamakta, trafik yoğunluğunu azaltmakta, çevresel zararı aza indirmekte ve işletmeleri kalkındırmaktadır. Şehirde bulunan antik kentler bisiklet rotalarına dâhil edilerek bisikletçilerin hem spor yapmaları hem de antik kentleri görmeleri sağlanabilir. Bu bölgelerde düzenlenecek uluslararası bisiklet yarışmaları gerek tanıtım gerekse de bisiklet turizmi kapsamında büyük katkı sağlayacaktır.

T.C. Aydın Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından Aydın'da farklı bisiklet rotaları oluşturulmuştur. Toplamda 24 farklı rotadan oluşan bisiklet rotasına Çakırbeyli, Koçarlı, Horozköy, Kızılcaköy, Yenipazar, Sultanhisar Nysa, Tralles Antik Kent, Çine, Alabanda Antik Kent, Mursallı, Ortaklar Magnesia Antik Kent, Paşa Yaylası, Çakmar, Germencik, Karacasu, Afrodisias, Kuşadası, Yılmazköy-İmamköy, Apollon, Milet, Prien, Söke rotaları dâhil edilmiştir. Aydın'da bisiklet için farklı parkurlardan oluşabilecek bu rotalar, etrafındaki doğal ve kültürel çekicilikler ile bisiklet severlere önemli bir deneyim yaşatmaktadır.

İl çapında hem ulaşım hem gezi hem de ulusal ve uluslararası müsabakalar anlamında bisiklet kullanımı yaygınlaştırılmalıdır. Beşparmak Dağları, yürüyüş ve bisiklet rotaları kapsamında değerlendirilmeli ve bisiklet rotaları zenginleştirilmelidir. Rotaların hem daha fazla ziyaretçi talebine konu olması hem de ziyaretçi memnuniyetini artırması için il çapında belirlenecek rotalar, farklı dil seçenekleri ile dijital ortama aktarılmalı ve mobil uygulamalarla desteklenmelidir. Ayrıca il genelinde ve özellikle rotalar üzerinde bulunan tüm nitelikli konaklama işletmelerinin "Bisiklet Dostu Otel" sertifikası alması sağlanmalıdır. Aydın'da bisikletliler için uygun haritalama ve işaretleme yapılarak

rotalar çeşitlendirilmeli ve bu rotalar zorluk derecelerine göre sınıflandırılmalıdır. Ayrıca bu rotalar bölgesel GPS haritalarına işlenmeli ve mobil uygulamalarla desteklenmelidir. Diğer taraftan ulusal tanımın yapıldığı <https://gocyclingturkiye.com> sayfasında hâlihazırda dağ, yol ve elektronik bisiklet rotaları kapsamında rotalar yer almaktadır. Aydın'da, farklı zorluklarda hazırlanan bisiklet rotaları web sayfasına dâhil edilmeli ve tanıtımının yapılması sağlanmalıdır.

16. Beşparmak Dağlarında Doğa Yürüyüşlerini Geliştirme

Aydın ve Muğla il sınırlarında konumlanan Beşparmak (Latmos) Dağları'nda, Doğu Roma döneminde manastırlara çıkmak ve daha eski çağlarda dağın Tekerlek Zirvesi'ndeki hava ve yağmur tanrısının kutsal alanına doğru yapılan ayin yürüyüşleri için de kullanılan bir patika bulunmaktadır. Prehistoria açık hava müzesi niteliğinde olan Beşparmak Dağları ve çevresinde, prehistorik kaya resimlerinin bulunduğu mağaralar, Doğu Roma manastırları, barınaklar, zeytinlikler, antik zeytin köyleri, günümüz zeytin köyleri, zeytinyağı atölyeleri, portakal bahçeleri, çam fıstığı ağaçları, antik yollar ve Bafa Gölü gibi birçok tarihi, kültürel ve doğal cazibe bulunmaktadır. Dolayısıyla Beşparmak Dağları, doğa yürüyüşlerinde marka bir destinasyon olmak için önemli bir potansiyele sahiptir. Beşparmak Dağları'nın UNESCO Dünya Kültürel Miras Listesi'ne alınması için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Beşparmak Dağları'nın yanı sıra bölgede yer alan Karabağlar Kanyonu, Dilek Yarımadasından başlayıp Karina'ya devam eden ve Büyük Menderes Nehri ile Bafa Gölü'ne kadar uzanan bölge, Narlıdere Kanyonu, Arapapıştı Kanyonu, Çine Vadisi, Dandalas Yaylası, Madran Yaylası, Paşa Yaylası ve Dilek Yarımadası Millî Parkı da doğa yürüyüşleri için elverişli olan diğer bölgelerdir.

Bu kapsamda bahse konu bölgelerde trekking, tırmanış, doğa yürüyüşü ve doğa fotoğrafçılığı rotaları planlanmalı, bu rotaları içeren dijital bir portal ile mobil uygulamalar geliştirmelidir. Bu mobil uygulamalara entegre, rotaları gösteren ücretsiz navigasyon hizmeti sağlanmalı, uygulama sayesinde ziyaretçilere yerinde ve doğru bilgiler aktarılmalıdır. Bu rotaların gerek yurt içinde gerekse yurt dışında tanıtımı sağlanmalı ve dijital ortamlardaki görünürlüğü artırılmalıdır.

17. Kongre Turizminin Etkinliğini Artırma

Kongre turizmi, ağırlıklı olarak sonbahar ve kış mevsimlerinde gerçekleştirilmesi sebebiyle termal, sağlık ve kültür turizmi ile entegrasyon açısından uygun niteliktedir. Aydın'da termal, sağlık, kültür ve kongre turizminin entegre edilmesiyle ortalama geceleme sayısı artırılabilir. Bu bağlamda mevcut kongre salon ve merkezlerin hizmet kalitesinin geliştirilmesi, uluslararası kongre organizatörleri ile iş birliği yapılması, seyahat acentelerinin kongre organizasyonunda uzmanlaşması, kongre organizasyonları için yabancı dil bilen ve nitelikli insan kaynağının geliştirilmesi, kongre merkezlerinin bulunduğu bölgelerdeki konaklama işletmelerinin hizmet kalitesinin artırılması ve yöresel mutfağı yansıtan yiyecek-içecek işletmelerinin nicelik ve niteliğinin artırılması, kongre turistlerine özel kültür turlarının düzenlenmesi, konaklama işletmeleri ile kongre merkezleri arasındaki ulaşım imkânlarının iyileştirilmesi ve uluslararası tanıtım etkinliğinin artırılması gerekmektedir. Kongre turizminin Kuşadası ve Didim ile sınırlı olmaması amacıyla, özellikle diğer ilçelerde bulunan termal otellerde oluşturulacak ve termal merkezlerin yakınlarına inşa edilecek modern toplantı salonları ve kongre merkezleri ile termal turizm ve kongre turizmi entegre edilebilir. Bu kapsamda günümüzde potansiyeli tam anlamıyla değerlendirilmeyen Efes Kongre Merkezi'nin de turizmdeki etkinliği artırılmalıdır. Bu sayede ilçelerde farklı destinasyon kimlikleri yaratılarak turizm faaliyetleri il sathına ve turizm sezonu dört mevsime yayılabilecektir.

18. Yenipazar'ı Yavaş Şehir Kapsamında Etkili Tanıtma

Yavaş Şehir Türkiye ağının toplam 26 üyesi bulunmaktadır. Bu üyelerden birisi de birtakım kriterleri sağlamış olan Aydın iline bağlı Yenipazar ilçesidir. Yenipazar'ın yavaş şehir olarak tanıtım eksikliği bulunmaktadır. Bu noktada, ilçenin tanıtımını yapan belgesellerin hazırlanması önem arz etmektedir. Ayrıca tanıtıma yönelik influencer ziyaretleri gerçekleştirilebilir. Yenipazar haricinde yavaş şehre katılabilecek bir ilçe varsa tespit edilmelidir. Aydın şehri özellikle "Uzun Yaşam" sloganını kullanan bir il olduğu için bu vurgu ve şehirdeki doğal ürünleri ön plana çıkartabilecek farklı ağlara (yeryüzü pazarları-earth markets) üye olunması sağlanabilir.

Yavaş şehir akımı beraberinde yavaş beslenme (slow food) akımını desteklemektedir. Dolayısıyla ilçede geleneksel yemek kültürüne sahip çıkılması ve mevsimsel gıdalar ile beslenilmesi son derece önemlidir. İlçede kurulacak butik pazarlar ile Aydın'a gelen yerli ve yabancı ziyaretçiler bu bölgeye çekilebilir. Yerli halkın yapmış olduğu geleneksel el sanatları ve bahçe mahsulleri butik pazarlarda yerli ve yabancı ziyaretçiler ile buluşturulabilir. Bu sayede yerli halkın da ekonomik anlamda gelir elde etmesi hedeflenebilir. Geleneksel ürünlerin yapılışı sergilenerek ilçeye gelen ziyaretçilerin de deneme yapması ve deneyim yaşaması sağlanabilir. Sokak lezzetlerine ilişkin bir alan oluşturulabilir. Efelik geleneği, yöresel folklor ile gelen ziyaretçilere sunulabilir. Yerli tohumlardan üretilen sebzelerin nerede ve nasıl üretildiklerine ilişkin ilçede geziler düzenlenebilir. Değirmenin bulunduğu bölge fotoğraf çekim noktası olarak belirlenebilir.

19. Antik Kentler ile Arkeolojik Gezi Alanlarını Tanıtma

Birçok medeniyetin izlerini taşıyan Aydın'da çok sayıda antik kent ve arkeolojik sit alanı bulunmaktadır. Antik kentlerin bazıları turizme açılırken, bazıları yenileme aşamasındadır ve bazıları ise hâlâ gün yüzüne çıkarılmayı beklemektedir. Bu antik kentlerin başlıcaları; Karpuzlu ilçesinde yer alan ve ziyaretçilerine trekking imkânı sunan Alinda Antik Kenti, Sultanhisar ilçesinde yer alan ve Celsius'dan sonra Anadolu'nun en iyi korunmuş kütüphanesini barındıran, tanrı Dionysos'un kenti olarak bilinmesinin yanı sıra antik çağın bilim merkezi olan Nysa Antik Kenti, Germencik ilçesinde yer alan ve tanrıça Artemis'in memleketi olarak bilinen Magnesia Antik Kenti, Efeler ilçesinde yer alan ve kalıntıları arasında bir Psikoposluk Kilisesi'nin bulunduğu Tralleis Antik Kenti, Çine ilçesinde bulunan kültür ve zenginliğin şehri olan Alabanda Antik Kenti, Söke ilçesinde yer alan ve Türkiye'nin en iyi korunmuş kentlerinden biri olan Priene Antik Kenti, Didim ilçesinde bulunan ve filozoflar şehri olarak bilinen Milet Antik Kenti, Didim ilçesinde yer alan ve inşası 500 yıl boyunca devam edip bitirilemeyen, devasa Apollon Tapınağı'nın bulunduğu Didyma Antik Kenti, Karacasu ilçesinde yer alan, Afrodite'nin kenti olarak bilinen ve UNESCO Dünya Kültür Listesi'nde yer alan Afrodisias Antik Kenti'dir.

Tıpkı Efes Antik Kenti'nin İzmir için bir turizm sembolü olması gibi Aydın için de yeni bir turizm simgesi tanımlanmalıdır. Bu kapsamda Didyma'daki Apollon Tapınağı ya da Afrodisias'daki Tetrasyon'un turizm simgesi olarak seçilmesi uygun olacaktır. Bölgenin kültür-tarih ve inanç yapısını dolaşacak yeni tur güzergâhları düzenlenmeli ve mevcuttakiler ise revize edilerek "Antik Dönemlerden Bugüne Aydın" gibi konseptlerle özdeşleştirilmelidir. Çevre illerle geliştirilecek olan iş birlikleriyle çevre illerdeki antik kentleri de kapsayan, her ilde en az bir gecemenin yapıldığı "Antik Ege" konsepti ile tur programlarının planlanması geceleme oranını artıracaktır. Buna ek olarak antik kentlerde bulunan yapılara yönelik tematik tur programları ("Antik Tiyatrolar", "Antik Tapınaklar", "Anıtsal Mezarlar", "Antik Hamamlar") planlanabilir. Ayrıca antik kentlerin internet oyunlarında kurgulanması, metaverse kapsamında antik kentlerin değerlendirilmesi şehrin dijital tanıtımı için önem arz etmektedir. Aydın'ın tarihî, kültürel ve turistik değerlerinin daha iyi tanıtılması amacıyla başta ATRO (Aydın Turist Rehberleri Odası) olmak üzere profesyonel turist rehberlerine

uzmanlık programlarının düzenlenmesi önem arz etmektedir. Antik kentlerde artırılmış gerçeklik deneyimlerinin sağlayabilecek alt yapının da planlanması önerilmektedir.

Aydın'da antik kentlere ek olarak kaleler, kaya mezarları, kaya resimleri, tarihî köprüler, höyükler, arkeolojik sit alanları, tarihî sit alanları ve müzeler bulunmaktadır. Bu rotaları içeren dijital bir portal ile beraber mobil uygulamaların geliştirilmesi ve bu uygulamalar aracılığı ile kişiselleştirilmiş rota önerileri yapılması faydalı olacaktır. Kültür ve turizm değerlerinin hikâyeleri ile birlikte ortaya çıkarılması ve tanıtımının yapılması, dijital tanıtım materyallerinin hazırlanması, ulaşım ve alt yapı imkânlarının iyileştirilmesi, tarihî ve kültürel yapıların restorasyon çalışmalarına, özellikle antik kentlerin ve höyüklerin kazı çalışmalarına hız verilmesi, tanıtım ve pazarlama etkinliklerinin planlanması, ören yerlerinde ve antik kentlerde ziyaretçilerin ihtiyaçlarının karşılanabileceği alanların geliştirilmesi, şehrin kültür turizmi potansiyelinin tanıtım etkinliğinin artırılması ve bu kapsamda dijital ortamlarda sunulacak tanıtım filmlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Tüm bunlara ek olarak ören yerlerine tren yolu bağlantısı projesinin geliştirilmesi, tren yolu güzergâhlarındaki antik kentlerde elektrikli scooter gibi çevre dostu ulaşım araçları ile gezilerin düzenlenmesi, güzergâh üzerinde butik otellerin ve ev pansiyonculuğunun geliştirilmesine yönelik adımların atılması faydalı olacaktır. Bu kapsamda yapılacak olan tüm çalışmalarda sürdürülebilirlik ilkelerine bağlı kalınması sağlanmalıdır.

20. Karavan, Kamping ve Glamping Turizmini Geliştirme

Aydın, karavan, kamping ve glamping turizmine hitap edebilecek önemli bir potansiyele sahiptir. Özellikle Beşparmak Dağları, Çine Vadisi, Alında Antik Kenti Kamp Alanı, Paşa Yaylası, Kahvederesi Yaylası, Necippazar Yaylası, Bulgurlu Yaylası, Sarıcaova Yaylası, Ömür Yaylası, Madran Yaylası, Korumaz Yaylası, Kavşit Yaylası, Bağarcık Kutsal Alanı, Madran Dağı, İmamköy, Danişment Tepeler, İsabeyle, Akbük Koyu, Sarıkum gibi kamp alanı olan bazı plajlar ile Cennet Koyu, Davutlar, Güzelçamlı ve Pınarbaşı Mesire Alanı gibi yerlerin potansiyeli yüksektir. Bu alanlarda çevre düzenlemelerinin yapılarak bölgenin turizme kazandırılması, kamp ve karavan alanlarının nicelik ve niteliğinin artırılması, ilde uygun lokasyonlar belirlenerek glamping ve bungalow tarzı konaklama imkânlarının geliştirilmesi, bölgeye özgü kamp ve karavan rotalarının oluşturulması, dijital platformlarda alt yapı imkânlarının sunulduğu ve sürdürülebilir tatil noktalarının ortaya konduğu destinasyon haritalarının oluşturulması ve tanıtım etkinliğinin artırılması gerekmektedir. Bu kapsamda bölgenin önemli bir kültürel değeri olan Nazilli Kıl Çadırı kullanılarak "Yörük Obası" konseptinde planlanacak glamping tesislerinde, Aydın'ın geleneksel Yörük kültürünün ön plana çıkartılması gerekmektedir. Kamp, karavan ve glamping gibi tatil türlerinin çevreyle olan sıkı ilişkisi sebebiyle, bu tür tatil etkinlikleri planlanırken sürdürülebilirlik ilkelerinden taviz verilmemelidir.

21. Koçarlı'da Yamaç Paraşütü Merkezi Oluşturma

Türkiye'deki yamaç paraşütü alanlarından birisi de Aydın'ın Koçarlı ilçesinde bulunan yamaç paraşütü pistidir. Koçarlı'daki Adnan Menderes Kent Ormanı'nda yapılan yamaç paraşütü, yıllık ortalama 5 bin yamaç paraşütü tutkununu ağırlamaktadır. Türkiye'deki en iyi pist ve eğitim alanlarından birisi olarak kabul edilen bölgede, 505 metre yükseklikten Koçarlı manzarası eşliğinde uçuş gerçekleştirilmektedir. Yerli ve yabancı yamaç paraşütü tutkunlarının uğradığı bölgenin etkili tanıtımının yapılması gerekmektedir. Bu hususta öncelik yerli halka verilmelidir. Çeşitli kurs ve eğitimler ile yamaç paraşütü hakkında yerel halk bilinçlendirilmelidir. Yılın belirli dönemlerinde çeşitli şenlik, festival ve yarışmalar düzenlenerek geleneksel hâle getirilmelidir. Yamaç paraşütü için gelen adrenalini tutkunlarının temel ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli alt yapı desteği sağlanmalıdır.

Güvenlik önlemleri için gerekli tedbirlerin alınması sağlanmalıdır. Yamaç paraşütünde önemli bir unsur olan teleferik hattının bölgede kurulumu için alt yapı çalışmaları yapılmalıdır. Manzaranın güzelliğini ortaya koyabilmek için fotoğraf çekim noktaları belirlenmelidir. Ayrıca çevrenin tahribatını önlemek için gerekli tedbirlerin alınması elzemdir.

22. İkinci Konutları Kayıtlı Bir Biçimde Turizme Kazandırma

Aydın'ın ikinci konut kapsamında yoğunluğun yaşandığı en önemli alt destinasyonu Kuşadası'dır. Özellikle Kuşadası-Güzelçamlı kıyıları ikinci konutlar ile yoğunlaşmış ve yöredeki tarım alanları kısıtlanmıştır. İkinci konutların artışı, tarım ve orman alanlarının, çeşitli bitki ve hayvan türlerinin yok olmasına, kaynakların aşırı kullanımına ve çevre kirliliğine yol açmaktadır. Dolayısıyla öncelikle bölgede koruma-kullanma dengesi içerisinde var olan kaynakları daha fazla yıpratmadan önlemler alınmalıdır. Yanlış arazi kullanımının önüne geçmek için yapılaşmaya uygun olmayan, verimli tarım veya ormanlık araziler yasal düzenlemeler ile koruma altına alınmalıdır. Kıyılardaki ikinci konut talebini başka alanlara kaydırarak, kıyıları boyunca kamusal donatılarla zenginleştirilmiş bir mekânsal düzenleme önerilebilir. İkinci konutların uzun süreli kullanılabilmesi için mevcut konut stokunun alternatif kullanımları sağlanmalıdır. Bu noktada, sitelerin belirli dönemlerde turistik tesis olarak kullanılma imkânları araştırılmalıdır. Yılın kısa bir döneminde kullanılan ve geri kalan zamanlarda atıl durumda olan ikinci konutlar, oluşturulacak bir alt yapı ve organizasyon ile Avrupa'nın gelir düzeyi yüksek ve özel bir tatil arzulayan insanların hizmetine sunulabilir.

Bölgede meydana gelebilecek güvenlik açıklarının önüne geçebilmek için bölgedeki her türlü yerel yaşayanların dışındaki konaklamalar kayıt altına alınmalı ve izlenmelidir. Bu işten kayıt dışı elde edilen haksız kazancın önüne geçebilmek için oluşturulacak e-devlet ya da mobil uygulamalar aracılığıyla bildirimler kolaylıkla sağlanmalı, aksi davranışlara ağır yaptırımlar uygulanmalıdır. Elde edilen kazançtan doğacak vergi kaybı nedeniyle olabilecek olumsuzlukların önüne geçebilmek için belli oranda, bu yolla elde edilen gelirlerden vergi muafiyeti getirilmeli ve vatandaşların bu sistemi kullanmaları teşvik edilmelidir. Turizm sektörü içerisinde ikinci konutlar, dünyada 20 milyar euroluk bir pazara sahiptir. Dolayısıyla oluşturulacak yönetsel bir alt yapı sonrası bu konutların en çok kiralandığı booking.com ve airbnb gibi web sitelerinde yer almaları sağlanarak bölgenin ikinci konutlarına yurt dışından da erişim imkânı sağlanmalıdır.

23. Somut Olmayan Kültürel Mirası Etkili Tanıtma

Aydın'da somut olmayan kültürel miras değerleri arasında Karacasu çömleği, Söke köroklü çizme yapımı, kıl çadır işçiliği, iğne oyası el sanatı, efelik, basma, zeybek oyunu gibi unsurlar bulunmaktadır. Aynı zamanda Karacasu Çömleği ve Söke Köroklü Çizmesi Aydın'ın coğrafi işaretli ürünleri arasında yer almaktadır. Özellikle Nazilli ve Bozdoğan'da kıl çadırı dokumacılığı yapılmaktadır. İğne oyası, örgü teknikli bir el sanatıdır. Süslemek ve süslenmek amacıyla olduğu kadar mesaj iletmek amacıyla da kullanılmıştır.

Hatta oylar, efe kıyafetlerinde kullanılmıştır. Karacasu, Afrodisias nedeniyle önemli bir yer olduğu için deneyimleme odaklı bu bölgede bir çömlek atölyesinin bulunması, turistlere yönelik farklı bir olanak sağlayacaktır.

Söz konusu kültürel mirasları yaşatmak ve şehre gelecek ziyaretçilere tanıtmak ildeki turizmin gelişimi için son derece önemlidir. İlçelerde düzenlenecek festivaller ile geleneksel el sanatları ve folklor tanıtılmalıdır. Özellikle Aydın'ın en fazla ziyaretçi çeken ilçeleri Kuşadası veya Didim'de somut olmayan kültürel miras müzesi açılmalıdır. Açılacak müzede ziyaretçilere geleneksel el sanatlarına ilişkin deneyim yaşama imkânı da sağlanmalıdır. Bu kapsamda el sanatlarına yönelik

tasarım atölyelerinin açılması önemli bir çekicilik sağlayacaktır. Ayrıca kıl çadırı dokumacılığı gibi özel teknik gerektiren geleneksel el sanatları için yapılış sürecini içeren belgeseller çekilmeli ve tanıtımı sağlanmalıdır.

24. Nitelikli Hediyelik Eşya Envanterini Geliştirme

Aydın, geleneksel el sanatları bakımından zengin bir kenttir. Bölgede, kıl dokumacılık, iğne oyası, çömlekçilik, körüklü çizmecilik, yorgancılık, nakış ve semercilik el sanatları dikkat çekmektedir. Bu el sanatları ürünlerinin bazılarının coğrafi işaretleri de bulunmaktadır. Bunlar, Karacasu Çömleği ve Söke Körüklü Çizmesi'dir. Geleneksel el sanatlarının turistik bir cazibe hâline gelmesi ve bilinirliğinin artırılması için yöreye ait el sanatlarının deneyimsel olarak sunulabileceği ve satışının yapılacağı bir yaşayan müzenin oluşturulması faydalı olacaktır. Öte yandan Aydın'a özgü gastronomik öğeler ve geleneksel el sanatlarından üretilen hediyelik eşyaların satıldığı bir mobil market tırının veya otobüsünün yılın belli zamanlarında 81 vilayeti ziyaret etmesi, bu ürünlerin bilinirliğini ve dolayısıyla marka değerini artıracaktır. Yöreye ait geleneksel el sanatlarının imalat aşamasının turistlere görsel bir gösteri şeklinde sunulacağı ve satışının yapılacağı yerler planlanmalı ve tarihî çarşılarda zanaatkarların, el sanatlarını icra ederken izlenebileceği ortamların nitelik ve niceliği artırılmalıdır. İlin kendi üretimi ve köklü kültürel geçmişi olan geleneksel el sanatları ürünlerinin nitelikli hediyelik eşyalara dönüştürülmesi, kapsamlı bir projeyi gerektirmektedir. Bu proje, Aydın İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu liderliğinde, üniversite, ulusal ve uluslararası tasarım uzmanları ile yerel zanaatkarların katılımıyla gerçekleştirilmelidir. Bu sayede sadece turizm sektörü nitelikli ve özgün hediyelik eşyalara kavuşmayacak, aynı zamanda kırsaldaki kadın iş gücünün iş yaşamına kazandırılması mümkün olabilecek ve geleneksel üretim, yöntem ve süreçlerinin sürdürülebilirliği de sağlanmış olacaktır. Geleneksel el sanatları dışında modern hediyelik eşyalarının da geliştirilmesi ve turistik bölgelerde hediyelik eşya satış yerlerinin nitelik ve niceliğinin artırılması da turizm harcamalarını artırma açısından kente avantaj sağlayacaktır. Geliştirilen hediyelik eşyaların satışı için hem ziyaretçilerin yoğun olduğu merkez ve noktalarda kurulacak "Aydın Dükkân-Aydın Shop" mağazaları açılmalı hem de ürünler internet üzerinden satışa sunulularak web sayfalarında sergilenmelidir.

25. Aydın Destinasyon Markası Geliştirme

*Aydın Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası'*nda yukarıda ortaya konan tanıtım ve geliştirme hamlelerinin sonuçları bir anlamda kentin toplam turizm markasını oluşturmaya katkı veren bileşenler durumundadır. Söz konusu başlıklarda sağlanacak başarılı sonuçlarla il turizm marka değerinin yaratılması mümkün olabilecektir. Bu kapsamda Aydın, dünya çapında sürdürülebilir ve nitelikli turizm ürünleri ile tanınan bir marka destinasyon hâline gelme hedefini benimsemelidir. Diğer taraftan Aydın'ın lüks turizm segmentine de odaklanması gerekmektedir. Bu kapsamda Didim'in lüks bir tatil destinasyonu olarak bilinirliğini artırmak amacıyla tarihi sokakları, yerel mutfağı ve kıyı güzellikleri gibi eşsiz olanakların sergilendiği Türk Ege/Didim lüks kampanya filmi çekilmiştir. Didim filmi ilk olarak Mayıs 2024'te global kanallarda, daha sonra da İngiltere televizyon kanallarında yayınlanmıştır. Bu çaba, Didim ve genel olarak Aydın'ın lüks turist segmentine erişmede, lüks turizme hitap edebilecek yat ve kruvaziyer turizmi gibi diğer başlıklardaki ilerlemeye de destek verecektir.

Aydın'ın, dünya çapında sürdürülebilir ve nitelikli turizm ürünleri ile tanınan bir marka destinasyon hâline gelme hedefi için ilk koşul, özellikle Covid-19 küresel salgını sonrası yeni bir görünüme kavuşan ve farklı, yeni eğilimleri dikkate alan bir il turizm master planının ortaya konmasıdır. Bu kapsamda, Aydın Valiliği öncülüğünde "Aydın İl Stratejik Planı", Büyükşehir Belediyesi tarafından

da “Stratejik Plan 2020-2024” ortaya konmuştur. Her iki plan da il turizminin gelişiminde son derece faydalı olmuştur. Ancak her iki değerli çalışmadan elde edilen birikimin, yeni şartlara uygun olarak ve tek bir plan altında güncellenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Aydın için 2024-2030 dönemini kapsayan ve Türkiye Turizm Ana Planı ile uyumlu bir Aydın Turizm Master Plan’ın hazırlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sayede *Aydın Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası’nda* yer verilmeyen uzun dönemli hedefler ve bu hedeflere ulaşılabilecek politikalar ortaya konmalı, bu kapsamda kent algısının belirlenmesi, il turizminin değer zincirindeki eksiklerin tespit edilmesi ve ideal değer zincirine ulaşmak amacıyla hayata geçirme adımlarının ortaya konması, görsel ve işitsel logo tasarımları, öncelikli restorasyon hamleleri, tanıtıma yönelik etkileyen kişi (*influencer*) ziyaretlerinin tespiti gibi farklı eylem adımları da 2024-2030 Aydın Turizm Master Plan’ının içeriğinde yer almalıdır.

İsmet İnönü Bulvarı No: 32
06100 Emek, Ankara

Esentepe Mahallesi Büyükdere Cad.
No: 127 Astoria AVM B Blok Kat: 4
34394 Şişli, İstanbul